Rita Eskelinen

YRITYS X:N TUNNUSLUKUANALYYSI

Opinnäytetyö

Tradenomi

Liiketalous

2022

Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu

Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu

Tutkintonimike	Tradenomi (AMK)
Tekijä/Tekijät	Rita Eskelinen
Työn nimi	Yritys X:n tunnuslukuanalyysi
Toimeksiantaja	Yritys X Oy
Vuosi	2022
Sivut	43 sivua, liitteitä 1 sivu
Työn ohjaaja(t)	Mailis Kervinen

TIIVISTELMÄ

Tämän opinnäytetyön aiheena on yritys X:n tunnuslukuanalyysi. Toimeksiantajan on taksiliiketoimintaa harjoittava mikroyritys. Työn tavoitteena oli selvittää tilinpäätösanalyysin sisältö ja käyttötarkoitus. Lisäksi tavoitteena oli tunnuslukuanalyysin avulla tuottaa toimeksiantajalle hyödyllistä tietoa liiketoiminnan kehittämisen ja tulevien päätösten tueksi. Työssä oli kaksi tutkimusongelmaa. Ensiksi haluttiin selvittää, millaista tietoa tunnuslukuanalyysin avulla voi saada. Toinen tutkimusongelma oli, että kuinka tunnuslukuanalyysistä saatua tietoa voi hyödyntää liiketoiminnassa.

Työn teoriaosuudessa esiteltiin tilinpäätöksen sisältö ja rakenne. Lisäksi kerrottiin tilinpäätösanalyysistä sekä tilinpäätöksen oikaisusta. Teoriaosuudessa perehdyttiin myös tarkemmin tunnuslukuanalyysiin, joka on yksi tapa toteuttaa tilinpäätösanalyysi. Tunnusluvuista keskityttiin tarkemmin kannattavuuden, vakavaraisuuden ja maksuvalmiuden tunnuslukuihin.

Opinnäytetyö toteutettiin tapaustutkimuksena ja ainestoa kerättiin laadullisen tutkimuksen keinoja käyttäen. Aineistona käytettiin toimeksiantajan yrityksen tilinpäätösaineistoa vuosilta 2018–2021. Tämän lisäksi toteutettiin puolistrukturoitu haastattelu toimeksiantajalle sähköpostin välityksellä. Aineiston analyysi toteutettiin dokumenttianalyysin keinoin. Tilinpäätöksistä laskettiin kannattavuuteen, vakavaraisuuteen ja maksuvalmiuteen liittyviä tunnuslukuja.

Tunnuslukuanalyysistä toimeksiantaja saa lisätietoa yrityksen taloudellisesta tilanteesta. Tunnuslukuanalyysi antaa myös mahdollisuuden seurata taloudellisen tilan kehittymistä. Tutkimuksen tulosten perusteella kannattavuus on ollut liikevoittoprosentin perusteella huonoa, mutta omalle ja sijoitetulle pääomalle on saatu tuottoa viimeisimpänä vuotena. Kannattavuuden parantamiseksi on jo tehty toimia kuluja alentamalla. Vakavaraisuuden ja maksuvalmiuden tunnusluvut ovat olleet omavaraisuusastetta lukuun ottamatta heikkoja. Toimeksiantajan kannattaa jatkaa omavaraisuusasteen seuraamista. Vakavaraisuuden ja maksuvalmiuden tunnuslukuja kannattaa pitää silmällä, koska tällä voi pienentää mahdollista maksuvaikeuksiin ajautumisen riskiä tulevaisuudessa.

Asiasanat: tunnusluvut, tilinpäätös, kannattavuus, vakavaraisuus, maksuvalmius

South-Eastern Finland University of Applied Sciences

Degree	Bachelor of Business Administration
Author (authors)	Rita Eskelinen
Thesis title	Key figure analysis for Company X
Commissioned by	Company X Oy
Time	November 2022
Pages	43 pages, 1 appendix page
Supervisor	Mailis Kervinen

ABSTRACT

The topic of this thesis is the key figure analysis of Company X. The thesis was commissioned by a micro company which operates in taxi business. The aim of the work was to find out the content and purpose of the accounting analysis. In addition, the objective was to produce useful information for the company to support business development and future decisions by means of key figure analysis. The research problems of the work were to determine what kind of information can be obtained through the key number analysis. Another research problem was how information obtained from the key figure analysis can be utilized in business.

The theory part of the work presented the content and structure of the financial statements. In addition, the analysis of the financial statements and the adjustment of the financial statements were reported. The theory section also took a closer look at key figure analysis, which is one way of carrying out financial statements analysis. The key figures focused more closely on the key figures for profitability, solvency and liquidity. The thesis was carried out as a case study and the material was collected using the means of qualitative research. The data used the financial statements of the company for the period 2018-2021. In addition to this, the entrepreneur was interviewed via email. The means of documentary analysis were used to analyse the data. Profitability, solvency and liquidity key figures were calculated from the financial statements.

From the key figure analysis, the commissioner receives additional information about the financial situation of the company. The key figure analysis also makes it possible to monitor the development of the economic condition. Based on the results of the survey, profitability has been poor on the basis of operating margin but returns on equity and invested capital have been achieved in the most recent year. Actions have already been taken to improve profitability by reducing expenses. Solvency and liquidity ratios, except for the equity ratio, have been weak. It is advisable for the commissioner to continue to monitor the equity ratio. It is advisable to keep an eye on the capital adequacy and liquidity ratios in the future and this could potentially reduce the risk of future payment difficulties.

Keywords: key figures, financial statements, profitability, solvency, liquidity

SISÄLLYS

1 JOHDANTO 5
2 TILINPÄÄTÖS JA TILINPÄÄTÖSANALYYSI 6
2.1 Tilinpäätöksen sisältö 6
2.2 Tilinpäätösanalyysi 12
2.3 Tilinpäätöksen oikaiseminen 14
3 TUNNUSLUKUANALYYSI 17
3.1 Kannattavuus 18
3.2 Vakavaraisuus 20
3.3 Maksuvalmius 24
4 TOIMEKSIANTAJA 26
5 TUTKIMUSMENETELMÄ JA TUTKIMUSAINEISTO 27
5.1 Laadullinen tutkimus ja tapaustutkimus 27
5.2 Aineiston hankinta 28
5.3 Aineiston analyysi 30
6 TUTKIMUKSEN TULOKSET 32
6.1 Tunnusluvut 32
6.2 Haastattelu 34
7 JOHTOPÄÄTÖKSET 35
7.1 Johtopäätökset, hyödynnettävyys ja toimenpidesuositukset 35
7.2 Luotettavuus 37
8 LOPUKSI 39
LÄHTEET 41

LIITTEET

Liite 1. Haastattelukysymykset toimeksiantajalle

1 JOHDANTO

Tämän työn tarkoituksena on tilinpäätöksestä laskettujen tunnuslukujen analysoinnin avulla antaa neuvoa yrittäjälle liiketoiminnan kehittämiseen ja taloudellisen tilanteen seuraamiseen. Toimeksiantaja on taksiliiketoimintaa harjoittava eteläsavolainen mikroyritys. Työn tavoitteena on selvittää tilinpäätöksen sekä tilinpäätösanalyysin sisältö ja käyttötarkoitus. Lisäksi tavoitteena on laatia tunnuslukuanalyysi, jonka avulla voidaan tuottaa yrittäjälle hyödyllistä informaatiota liiketoiminnan kehittämiseen ja tulevien päätöksien tueksi. Työssä tarkastellaan kannattavuuden, vakavaraisuuden ja maksuvalmiuden tunnuslukuja. Kannattavuuden tunnusluvuista lasketaan liikevoittoprosentti, oman pääoman tuottoprosentti ja sijoitetun pääoman tuottoprosentti. Vakavaraisuuden osalta laskettavat tunnusluvut ovat omavaraisuusaste, nettovelkaantumisaste ja lainojen hoitokate. Maksuvalmiuden tunnusluvuista tarkastellaan quick ratiota ja current ratiota. Varsinaisia oikaistuja tilinpäätöksiä työssä ei laadita.

Työ on tärkeä toimeksiantajalle, koska hänellä ei ole kokemusta tunnuslukuanalyysin hyödyntämisestä liiketoiminnassa. Taksiliikenteessä on tapahtunut myös suuria muutoksia viime vuosina, muun muassa vuonna 2018 voimaan tullut laki liikenteen palveluista. Lisäksi edelleen jatkuva Covid-19-pandemia on vaikuttanut taksien kysyntään. Mielenkiintoa aiheeseen lisää edellä mainittujen asioiden vaikutus ja näkyminen luvuissa.

Tässä opinnäytetyössä on kaksi tutkimusongelmaa. Ensimmäinen tutkimusongelma on, millaista tietoa tunnuslukuja analysoimalla voidaan saada, ja toinen tutkimusongelma on, kuinka tunnuslukuanalyysista saatua tietoa voidaan hyödyntää liiketoiminnassa. Työn tutkimuksellinen lähestymistapa on kvalitatiivinen eli laadullinen tapaustutkimus.

Empiiristä aineistoa on tarkoitus kerätä laadullisilla menetelmillä yrityksen valmiista tilinpäätös- ja kirjanpitoaineistoista vuosilta 2018–2021. Aineiston saadaan yrityksen omistajalta sähköisessä muodossa viimeisten neljän vuoden ajalta. Vertailutietoa muista saman toimialan yrityksistä pyritään hankkimaan julkisista lähteistä. Lisäksi aineistoa kerätään toimeksiantajan haastattelun avulla. Haastattelu toteutetaan puolistrukturoituna sähköpostihaastatteluna.

Tämän työn teoriaosuudessa käsitellään tilinpäätöstä ja tilinpäätöksen analysointia. Teoriaosuudessa perehdytään myös tilinpäätöksen oikaisemiseen ja tarkastellaan tarkemmin tunnuslukuanalyysiä sekä kannattavuuden, vakavaraisuuden ja maksuvalmiuden tunnuslukuja.

2 TILINPÄÄTÖS JA TILINPÄÄTÖSANALYYSI

Kirjanpitolain (30.12.1997/1336) mukaan jokaisen kirjanpitovelvollisen on laadittava tilinpäätös tilikaudelta. Tilikausi on joitain poikkeuksia lukuun ottamatta kaksitoista kuukautta, monesti kalenterivuosi (Salmi 2020, 23). Tilinpäätös johdetaan juoksevasta kirjanpidosta (Salmi 2020, 25). Tämä tarkoittaa sitä, että kaikki kirjanpidon tilit päätetään joko tulostilille tai tasetilille, joita myös tilinpäätöstileiksi kutsutaan. Tilien päättämisen jälkeen juoksevan kirjanpidon tilien saldo on nolla. (Leppiniemi & Kykkänen 2019, 24–26.) Seuraava tilikausi aloitetaan edellisen tilikauden taseeseen perustuvalla alkavalla taseella (Salmi 2020, 23). Kirjanpitolaki (3. luku 1. §) myös määrittelee tilinpäätöksen sisällön ja kirjanpitoasetus (30.12.1997/1339) tuloslaskelman ja taseen rakenteen.

2.1 Tilinpäätöksen sisältö

Tilinpäätös koostuu tuloslaskelmasta, taseesta sekä liitetiedoista. Tämän lisäksi suuryritykset sekä yleisen edun kannalta merkittävät yhteisöt esittävät rahoituslaskelman. Tuloslaskelman, taseen ja rahoituslaskelman eristä esitetään myös vastaava tieto edelliseltä tilikaudelta ja tätä kutsutaan vertailutiedoksi. (Salmi 2020, 24.) Tilinpäätös on sisällöltään kaikilla yrityksillä samanlainen, poikkeuksena pien- ja mikroyritykset, jotka saavat käyttää lyhennettyä taseen kaavaa (Valtioneuvoston asetus pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista 1753/2015, jäljempänä PMA).

Kirjanpitolain (3. luku 6. §) mukaan tilinpäätös on laadittava neljän kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä. Tilinpäätös katsotaan valmiiksi, kun se on kirjanpitovelvollisen päiväämä ja allekirjoittama. Osakeyhtiössä tilinpäätöksen allekirjoittavat toimitusjohtaja sekä hallituksen jäsenet. (Leppiniemi & Kykkänen 2019, 47.)

Tilinpäätöksen on annettava oikea ja riittävä kuva toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta (Kirjanpitolaki, 3. luku 2. §). Kirjanpitolaissa on säädetty yleisiä tilinpäätösperiaatteita, joita on noudatettava tilinpäätöstä tehdessä (Salmi 2020, 25). Kirjanpitolaissa (3. luku 2a. §) esitetyn olennaisuuden periaatteen mukaan tilinpäätöksessä esitetään sellaiset seikat, jotka ovat olennaisia. Olennaisuus määräytyy siten, että jos sen poisjättämisellä tai väärin ilmoittamisella voi olla vaikutusta tilinpäätöksen tietoja käyttävien tahojen päätöksiin.

Muita periaatteita ovat oletus toiminnan jatkuvuudesta, eli yrityksen oletetaan jatkavan toimintaansa tulevina vuosina ja uusi tilikausi aloitetaan edellisen kauden tietojen pohjalta. Johdonmukaisuus laatimisperiaatteiden ja -menetelmien soveltamisesta tilikaudesta toiseen tarkoittaa laskentaperiaatteiden säilymistä muuttumattomina vuodesta toiseen, jolloin eri tilikausien tiedot ovat vertailukelpoisia ja näin lukija saa oikean kuvan tuloksen ja taloudellisen tilanteen muutoksista. Varovaisuuden periaatteen mukaan tuloina ilmoitetaan vain todelliset tulot, ja tulevia menoja arvioidaan varovaisesti, omaisuus ja velat pitää arvostaa realistisesti. Tulokseen ei pidä yrittää vaikuttaa arvostusperiaatteita muutamalla. (Salmi 2020, 25–26.)

Suoriteperusteisuuden periaatteella tarkoitetaan sitä, että tuotto ja kulu syntyy sillä tilikaudella, jolloin suorite vaihtaa omistajaa. Erillisarvostus tarkoittaa jokaisen rahoitus- ja vaihto-omaisuuden erän sekä pysyvien vastaavien pitämistä erillisinä osina. Esimerkiksi yrityksen koneet ja laitteet kirjataan taseeseen kukin omanaan ja jokaiselle tehdään oma poistosuunnitelma. Netottamiskiellolla tarkoitetaan kaikkien tulojen ja menojen esittämistä erillisinä, ei näiden erotuksina. (Leppiniemi & Kykkänen 2019, 44–45.)

Tuloslaskelma

Tuloslaskelma kuvaa sitä, mistä tilikauden tulos on muodostunut eli siihen sisältyy tilikauden tuotot ja kulut (Eklund 2018, 16). Tuloslaskelmassa ylimpänä on liiketoiminnasta ansaitut tuotot, eli liikevaihto, jolla tarkoitetaan tuotteiden ja palveluiden myynnistä saatuja tuottoja ilman myönnettyjä alennuksia, arvonlisäveroa ja muita myynnin määrään perustuvia veroja (Leppiniemi & Kykkänen 2019, 134). Tämän jälkeen ilmoitetaan liiketoiminnan muut tuotot, jotka voivat

olla esimerkiksi vuokratuottoja (Salmi 2020, 30). Tuotoista vähennetään niiden ansaintaan liittyvät kulut. Tällaisia kuluja ovat muun muassa materiaali- ja tarvikemenot, henkilöstökulut sekä poistot ja arvonalentumiset. Jäljelle jäävä osuus muodostaa yrityksen liikevoiton tai liiketappion. Tämän jälkeen tuloslaskelmassa ilmoitetaan rahoitustoiminnasta aiheutuneet tulot ja menot. Näitä voivat olla esimerkiksi arvopapereista saadut tulot ja vieraaseen pääomaan liittyvät korot. Viimeisenä ilmoitetaan tilikauden verot, joilla yleensä tarkoitetaan tilikaudelle kuuluvia laskennallisia veroja, jotka ovat verotettavan tulon mukaiset. Viimeisellä rivillä on tilikauden tulos, joka voi olla voittoa tai tappiota. Tämä on se summa mitä jää jäljelle, kun kaikki kulut on maksettu. (Salmi 2020, 31–33.) Tuloslaskelman rakenne on esitetty kuvassa 1.

1. LIIKEVAIHTO
2. Valmiiden ja keskeneräisten tuotteiden varastojen muutos
3. Valmistus omaan käyttöön
4. Liiketoiminnan muut tuotot
5. Materiaalit ja palvelut
    a) Aineet, tarvikkeet ja tavarat
    aa) Ostot tilikauden aikana
    ab) Varastojen muutos
    b) Ulkopuoliset palvelut
6. Henkilöstökulut
    a) Palkat ja palkkiot
    b) Henkilösivukulut
    ba) Eläkekulut
    bb) Muut henkilösivukulut
7. Poistot ja arvonalentumiset
    a) Suunnitelman mukaiset poistot
    b) Arvonalentumiset pysyvien vastaavien hyödykkeistä
    c) Vaihtuvien vastaavien poikkeukselliset arvonalentumiset
8. Liiketoiminnan muut kulut
9. LIIKEVOITTO (-TAPPIO)
10. Rahoitustuotot ja –kulut
    a) Tuotot osuuksista saman konsernin yrityksissä
    b) Tuotot osuuksista omistusyhteysyrityksissä
    c) Tuotot muista pysyvien vastaavien sijoituksista
    d) Muut korko- ja rahoitustuotot
    e) Arvonalentumiset pysyvien vastaavien sijoituksista
    f) Arvonalentumiset vaihtuvien vastaavien rahoitusarvopapereista
    g) Korkokulut ja muut rahoituskulut
11. VOITTO (TAPPIO) ENNEN TILINPÄÄTÖSSIIRTOJA JA VEROJA
12. Tilinpäätössiirrot
    a) Poistoeron muutos
    b) Verotusperusteisten varausten muutos
    c) Konserniavustus
13. Tuloverot
14. Muut välittömät verot
15. TILIKAUDEN VOITTO (TAPPIO)

Kuva 1. Kirjanpitoasetuksen mukainen kululajikohtainen tuloslaskelma

Kirjanpitoasetuksen mukaan on olemassa kaksi vaihtoehtoista tuloslaskelman kaavaa. Nämä ovat joko kululajikohtainen tai toimintokohtainen tuloslaskelma. Yleisemmin käytetty on kululajikohtainen tuloslaskelma. (Salmi 2020, 45.) Kir-

janpitoasetuksen (1. luku 11. §) mukaan tuloslaskelmalta saa jättää pois sellaiset rivit, joiden luku on nolla päättyneellä ja sitä edellisellä tilikaudella. Lisäksi kaavassa esitetyt numeroinnit ja kirjaimet saa jättää pois.

Tase

Tase kuvaa yrityksen taloudellista asemaa tilinpäätöspäivänä. Siinä on esitetty yrityksen varat ja velat. Tase koostuu vastaavaa ja vastattavaa puolista. (Eklund 2018, 13.) Myös tase laaditaan kirjanpitoasetuksessa (1. luku 6.§) annetun kaavan mukaan (kuva 2.) Samoin kuin tuloslaskelmassa, myös taseesta voi jättää pois rivit, joiden luku on nolla päättyneellä ja sitä edellisellä tilikaudella.

Vastaavaa

A PYSYVÄT VASTAAVAT
I Aineettomat hyödykkeet
1. Kehittämismenot
2. Aineettomat oikeudet
3. Liikearvo
4. Muut aineettomat hyödykkeet
5. Ennakkomaksut
II Aineelliset hyödykkeet
1. Maa- ja vesialueet
2. Rakennukset ja rakennelmat
3. Koneet ja kalusto
4. Muut aineelliset hyödykkeet
5. Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat
III Sijoitukset
1. Osuudet saman konsernin yrityksissä
2. Saamiset saman konsernin yrityksiltä
3. Osuudet omistusyhteysyrityksissä
4. Saamiset omistusyhteysyrityksiltä
5. Muut osakkeet ja osuudet
6. Muut saamiset

B VAIHTUVAT VASTAAVAT
I Vaihto-omaisuus
1. Aineet ja tarvikkeet
2. Keskeneräiset tuotteet
3. Valmiit tuotteet/tavarat
4. Muu vaihto-omaisuus
5. Ennakkomaksut
II Saamiset
1. Myyntisaamiset
2. Saamiset saman konsernin yrityksiltä
3. Saamiset omistusyhteysyrityksiltä
4. Lainasaamiset
5. Muut saamiset
6. Maksamattomat osakkeet/osuudet
7. Siirtosaamiset
III Rahoitusarvopaperit
1. Osuudet saman konsernin yrityksissä
2. Muut osakkeet ja osuudet
3. Muut arvopaperit
IV Rahat ja pankkisaamiset

Vastattavaa

A OMA PÄÄOMA
I Osake-, osuus- tai muu vastaava pääoma
II Ylikurssirahasto
III Arvonkorotusrahasto
IV Muut rahastot
1. Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto
2. Vararahasto
3. Yhtiöjärjestyksen tai sääntöjen mukaiset rahastot
4. Käyvän arvon rahasto
5. Muut rahastot
V Edellisten tilikausien voitto (tappio)
VI Tilikauden voitto (tappio)
B TILINPÄÄTÖSSIIRTOJEN KERTYMÄ
1. Poistoero
2. Verotusperäiset varaukset
C PAKOLLISET VARAUKSET
1. Eläkevaraukset
2. Verovaraukset
3. Muut pakolliset varaukset

D VIERAS PÄÄOMA
1. Joukkovelkakirjalainat
2. Vaihtovelkakirjalainat
3. Lainat rahoituslaitoksilta
4. Takaisinlainat työeläkevakuutuslaitoksilta
5. Saadut ennakot
6. Ostovelat
7. Rahoitusvekselit
8. Velat saman konsernin yrityksille
9. Velat omistusyhteysyrityksille
10. Muut velat
11. Siirtovelat

Kuva 2. Kirjanpitoasetuksen mukainen tasekaava

Vastaavaa puolella on yrityksen varat, eli omaisuus, ja vastattavaa puolella yritykseen sijoitetut rahat. Yrityksen varat muodostuvat pysyvistä vastaavista sekä vaihtuvista vastaavista. Pysyviin vastaaviin kuuluu sellaiset hankinnat, joiden oletetaan tuottavan tuloa yritykselle usealla tilikaudella, kuten esimerkiksi rakennukset, koneet ja kalusto. Vaihtuviin vastaaviin kuuluu muut varat ja omaisuus, kuten myytävät valmiit tuotteet, erilaiset saamiset sekä käteisenä ja tileillä olevat varat. (Eklund 2018, 15.)

Jotta jokin vara voidaan merkitä taseeseen, niin sillä on oltava tiettyjä piirteitä. Taseeseen merkityllä omaisuudella on oltava tulo-odotuksia tulevaisuudessa. Omaisuuden pitää myös olla yrityksen hallinnassa ja sillä tulee olla rahamääräinen arvo. (Salmi 2020, 35.)

Vastattavaa-puoli koostuu omasta ja vieraasta pääomasta. Oma pääoma koostuu yrityksen omistajien yritykseen sijoittamista rahoista, johon kuuluu myös edellisten tilikausien voitto tai tappio. (Eklund 2018, 15.) Voitonjako päätökset tehdään taseessa olevasta nykyisen tai aiempien tilikausien voitosta, eli voitonjako tai jakamatta jättäminen pienentää tai kasvattaa oman pääoman määrää (Salmi 2020, 37).

Vieras pääoma taas on ulkopuolinen rahoitus, kuten pankkilainat sekä ostovelat. Vieras pääoma jaetaan vielä lyhyeen ja pitkäaikaiseen vieraaseen pääomaan. Lyhytaikaista vierasta pääomaa on enintään vuoden päästä erääntyvät velat ja pitkäaikaista vierasta pääomaa yli vuoden päästä erääntyvät velat. (Eklund 2018, 15.) Takaisinmaksuvelvollisuus erottaa vieraan pääoman omasta pääomasta. Vieraasta pääomasta on myös sovittu erilaisilla sopimuksilla, päätöksillä ja maksuajoilla. Usein vieras pääoma on korollista, poikkeuksena ostovelat, joille on usein sovittu maksupäivä. (Salmi 2020, 39.)

Liitetiedot

Tilinpäätökseen sisältyy liitetiedot, jotka laaditaan noudattaen joko kirjanpitoasetusta tai valtioneuvoston asetusta pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitetyistä tiedoista (Eklund 2018, 20). Koska pien- ja mikroyritykselle on omat säännöstönsä liitetietojen esittämisestä, täytyy tilinpäätöksestä selvitä

mitä säännöstöä on noudatettu. Tälle ei ole laissa määriteltyä kohtaa, mutta se ilmoitetaan yleensä liitetietojen alussa tai allekirjoituksen yhteydessä. (Lindblad 2021, 125.)

Liitetietojen tarkoitus on täydentää ja eritellä tuloslaskelman ja taseen tietoja (Leppiniemi & Kykkänen 2019, 40). Liitetiedon on perustuttava tositteeseen, jolla voidaan todentaa sen liitetiedon sisällön. Tällaisia tositteita voivat olla esimerkiksi sopimukset ja velkakirjat. (Eklund 2018, 21.) Liitetietoina esitetään vain ne tiedot, joiden kohdalle tulee sisältöä (Lindblad 2021, 124).

PMA:n (3. luku 1. §) mukaan liitetietona on esitettävä tilinpäätöstä tehtäessä käytetyt arvostus- ja jaksotusperiaatteet ja menetelmät siltä osin, kun ne ovat valinnaisia ja jos ne poikkeavat asetuksessa esitetyistä olettamista. Tällöin liitetietona voidaan mainita vain, että tilinpäätös on laadittu olettamien mukaisesti. Tällaisia olettamuksia ovat esimerkiksi, jos varaston arvostuksessa on käytetty first-in first-out -tapaa ja taseen pysyvissä vastaavissa on poistojen tekemiseen käytetty verotuksessa hyväksyttävien enimmäispoistojen periaatetta. (Lindblad 2021, 126–127.)

Poikkeukselliset erät on monesti kirjattu muihin tuottoihin tai kuluihin, jolloin ne vaikuttavat liikevoittoon, joten tällaisista on annettava tarkentava liitetieto. Tilikauden jälkeisistä, tiedossa olevista tapahtumista on annettava liitetieto, mikäli ne ovat olennaisia (Eklund 2018, 20). Vaatimus liittyy oikean ja riittävän kuvan antamiseen. Suojasatamasäännöksen perusteella se ei kuitenkaan koske mikrokokoisia yrityksiä. (Lindblad 2021, 128.)

Pysyviin vastaaviin kuuluvan hyödykkeen poistamattoman hankintamenon korotuksesta on annettava liitetieto, eli tieto arvonkorotusrahaston muutoksista. Liitetiedosta täytyy myös tulla ilmi muutoksiin liittyvät verovaikutukset sekä arvonkorotuksen kohteena olevien hyödykkeiden kirjanpitoarvo ennen korotusta. (Eklund 2018, 21.) Arvonkorotusrahasto voi kohdistua esimerkiksi kiinteistön osakkeisiin (Lindblad 2021, 129). Käypään arvoon arvostetut rahoitusvälineet ja sijoituskiinteistöt on esitettävä liitetietona. Liitetieto annetaan myös yli viiden vuoden päästä erääntyvistä veloista ja kaikista annetuista vakuuksista, taseen ulkopuolisista sitoumuksista, järjestelyistä sekä eläkevastuista. Jos pienyritys

kuuluu johonkin konserniin, on sen silloin annettava lähimmän emoyrityksen nimi ja kotipaikka liitetietona. (Eklund 2018, 21.)

Liitetieto esitetään myös lainoista toimitusjohtajalle ja hallintoelimiin kuuluville henkilöille sekä heidän puolestaan annetuista sitoumuksista. Rahalainoista on annettava tarkat tiedot lainan määrästä, määrän muutoksesta tilikauden aikana sekä tiedot lainan ehdoista. Näiden tietojen ilmoittaminen on tärkeää, sillä osakaslainoihin liittyy peitellyn osingonjaon riski. (Lindblad 2021, 132.)

Liitetietoina annetaan tiedot liiketoimista intressitahojen kanssa, jos ne ovat olennaisia ja toteutettu muuten kuin tavanomaisin kaupallisin keinoin (Eklund 2018, 21). Lindblad (2021, 133) listaa intressitahoiksi määräysvaltasuhteessa tai mukana osakkuusyrityksessä olevat oikeushenkilöt, toimitusjohtajan, hallituksen jäsenet, varajäsenet sekä näitä vastaavat henkilöt. Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä tilikauden aikana sekä omien osakkeiden ja osuuksien hankintaan ja luovutukseen liittyvät tiedot kuuluvat liitetietoihin. (Eklund 2018, 21.) Vaikka pien- ja mikroyritys ei ole velvollinen laatimaan toimintakertomusta, on tätä vastaavat mahdolliset tiedot esitettävä liitetietona oikean ja riittävän kuvan antamiseksi (Lindblad 2021, 135).

2.2 Tilinpäätösanalyysi

Yrityksen taloudellista tilaa tulkitaan pääasiassa kirjanpitoaineiston perusteella laaditun tilinpäätöksen avulla. Tilinpäätöksen tuottama tieto ei kuitenkaan ole kovin syvällistä tai vertailukelpoista. Erilaisten tilinpäätösanalyysien avulla voidaan tulkita tilinpäätöksen antamaa tietoa ja suhteuttaa yrityksen tunnuslukuja kilpailijoihin tai toimialaan. (Salmi 2020, 4. luku.) Tilinpäätösanalyysin tarkoitus on tuottaa laajempi kuva yrityksen talouden tilasta ja siihen vaikuttavista tekijöistä (Eklund 2018, 130).

Salmen (2020, 124) mukaan perinteisen tilinpäätösanalyysin lisäksi erilaisia tilinpäätösanalyysimuotoja on muitakin. Toimiala-analyysi, jonka tarkoituksena on arvioida koko toimialaa. Analyysejä tuottavat monet eri tahot, esimerkiksi toimialaorganisaatiot ja työ- ja elinkeinoministeriö, ja heidän tekemiensä tilastojen avulla omaa yritystä voi suhteuttaa omaan toimialaan. Yritysanalyysin ajatus on taas yrityksen kaiken toiminnan analysointi, ei vain tilinpäätöksen.

Lisäksi on vielä ulkopuolisen pääomansijoittajan mielenkiinnon kohteena oleva sijoitusanalyysi, jonka avulla pyritään selvittämään yrityksen arvoa, arvonnousua ja tulevaisuudennäkymiä. Sijoitusanalyysi on kytköksissä toimialaan ja sen tulevaisuuden odotuksiin.

Kallungin (2014, 12) mukaan vertailtavuuden mahdollistaminen on tilinpäätösanalyysin vahvuus. Esimerkiksi erikokoisten yritysten vertailua vaikeuttavia tekijöitä voidaan huomioida tai poistaa tunnuslukujen avulla. Tämän lisäksi tunnuslukuja voidaan käyttää historian ja kehityslinjojen kuvaamisessa. (Leppiniemi & Leppiniemi 2006, 196.)

Tilinpäätöksen analysointia tehdään päätöksenteon tueksi (Eklund 2018, 130). Analyysin tarkoitus on auttaa yrityksen taloudellisen tilan arvioinnissa, sen avulla voi arvioida kannattavuutta ja riskejä (Kallunki 2014, 13). Koska tilinpäätösanalyysissä huomioidaan myös tuloksiin vaikuttavia tekijöitä, voidaan analyysin avulla arvioida arvojen satunnaisuutta tai pitkäaikaisuutta (Niskanen & Niskanen 2016, 10). Tilinpäätösanalyysin avulla voidaan myös tehdä ennusteita yrityksen kasvusta ja tulevaisuuden tuotto-odotuksista (Kallunki 2014, 13).

Tilinpäätösanalyysin käyttäjät

Tilinpäätöksestä ja tilinpäätösanalyysistä saatujen tietojen olennaisin käyttäjäryhmä on omistajat. Yrityksen nykyisten omistajien lisäksi omistajilla tarkoitetaan mahdollisia tulevia omistajia, eli sijoittajia. Omistajien kiinnostuksenkohteet liittyvät usein yrityksestä saataviin osinkoihin ja saatavaan tuottoon liittyviin riskeihin. (Niskanen & Niskanen 2016, 13–14.)

Tilinpäätösanalyysin toinen tarkoitus on tuottaa tietoa yrityksen sidosryhmille. Eri sidosryhmillä on erilaiset tarpeet ja lähtökohdat haluamalleen tiedolle, esimerkiksi sijoittajaa kiinnostaa sijoitukselleen saama tuotto. (Salmi 2020, 4. luku.) Lisäksi pääoman sijoittaja haluaa tietää, kuinka yritys hyödyntää käytettävissä olevat resurssit sekä kuinka yrityksen liiketoiminta kehittyy lukujen valossa ja millaiset tulevaisuuden näkymät yrityksellä on. Lainan antajaa kiinnostaa yrityksen kyky suoriutua lyhennyksistä ja koroista, ja tätä voidaan selvittää tarkastelemalla maksuvalmiutta nyt ja mahdollisia tulevaisuuden ennusteita.

(Eklund 2018, 130.) Tavarantoimittajaa kiinnostaa yrityksen maksuvalmius. (Salmi 2020, 4. luku.) Tavarantoimittaja voi myös hankkia asiakkaasta tilinpäätösinformaatioon perustuvan luottoluokituksen (Niskanen & Niskanen 2016, 17). Lyhyempien maksuaikojen takia, tavarantoimittajaa kiinnostaa erityisesti lyhyenvälin maksuvalmius (Kallunki 2014, 18).

Omistajien ja ulkoisten sidosryhmien lisäksi tilinpäätösanalyysin tietoja voivat hyödyntää yrityksen sisäiset sidosryhmät, kuten yritysjohto ja työntekijät. Yritysjohdon käyttämä tieto liittyy päivittäisiin operatiivisiin päätöksiin sekä investointi- ja rahoituspäätöksiin. Esimerkiksi yrityksellä voi olla jokin tavoiteltu omavaraisuusaste, jonka puitteissa päätöksiä tehdään. Henkilöstön näkökulmasta taas kiinnostuksen kohteena on työn jatkuvuus ja työpaikan säilyvyys, sekä mahdollisesti tunnuslukuihin sidotut palkkiojärjestelmät. (Niskanen & Niskanen 2016, 14–15.)

Tilinpäätösanalyysin prosessi

Tilinpäätösprosessiin kuuluu kolme vaihetta. Ensimmäisessä vaiheessa muokataan, eli oikaistaan, tilinpäätöstiedot. Oikaisun kohteena ovat tuloslaskelma tase ja liitetiedot, ja sillä tarkoitetaan lähinnä erien uudelleenjärjestelyä. Muokkaamisen tarkoitus on vakioida aineisto, jolloin sitä voidaan vertailla aiempiin tilinpäätöksiin tai muihin yrityksiin.

Toisessa vaiheessa valitaan mittaamisen kohteet ja analyysimenetelmät. Kohteet ja menetelmät valitaan analyysin tekijän ja käyttötarkoituksen mukaan. Viimeisessä vaiheessa yrityksen taloudellista menestystä tutkitaan eri analyysitekniikoiden ja vertailukohteiden avulla. Erilaisia analysointitekniikoita ovat prosenttilukumuotoinen tilinpäätös, trendianalyysi, tunnuslukuanalyysi sekä kassavirta-analyysi. (Niskanen & Niskanen 2016, 19.)

2.3 Tilinpäätöksen oikaiseminen

Tilinpäätöksen analysoinnin avulla halutaan saada tietoa yrityksen menestymisestä varsinaisen liiketoiminnan kannattavuuden perusteella (Kallunki 2014, 59). Vaikka tilinpäätös tehdään lakien mukaan, saattaa laskentamenetelmissä

olla eroavaisuuksia yritysten kesken. Eri tavoilla laadittuja tilinpäätöksiä voidaan oikaista vertailukelpoisiksi ja tilinpäätösanalyysin tekoon sopiviksi erilaisin menetelmin. (Niskanen & Niskanen 2016, 59.) Esimerkiksi tuloslaskelmassa ja taseessa saattaa olla eriä, jotka eivät ole varsinaiseen liiketoimintaan liittyviä, kuten kertaluontoiset tulot esimerkiksi kiinteistön myynnistä tai sijoitukset muuhun kuin liiketoiminnassa tarvittavaan omaisuuteen. (Kallunki 2014, 59). Myös tilikauden tulosta voidaan yrittää manipuloida taloudellisen edun saavuttamiseksi tai halutun kuvan antamiseksi. Yksi tällainen keino on realistinen tuloksen järjestely, jolla tarkoitetaan esimerkiksi tuottojen tai kulujen siirtämistä toiselle tilikaudelle kiirehtimällä tai hidastelemalla jonkin omaisuuden myynnin kanssa. (Niskanen & Niskanen 2016, 60.)

Tuloslaskelman oikaisu

Tuloslaskelmaa oikaistaan, jotta saadaan mahdollisimman hyvä kuva säännöllisen, jatkuvan ja ennustettavan liiketoiminnan tuloksesta (Salmi 2020, 145). Oikaistu tuloslaskelma eroaa hieman virallisen tuloslaskelman kaavasta. Oikaistussa tuloslaskelmassa esitetään käyttökate ja välitulokset eroavat virallisen tuloslaskelman kaavasta. (Niskanen & Niskanen 2016, 62.) Käyttökate lasketaan lisäämällä poistot ja arvonalentumiset liikevoittoon tai -tappioon. Käyttökate kiinnostaa esimerkiksi lainanantajaa, sillä siinä ei ole mukana poistoja tai rahoituskustannuksia. Käyttökate on tavallaan kassaperusteinen tulos. (Salmi 2020, 148.)

Suunnitelman mukaisissa poistoissa saattaa olla oikaisutarvetta, jos poistojen suhde käyttöomaisuuden määrään ja laatuun ei ole oikein tai jos poistoajat eivät noudata kirjanpitolautakunnan suosituksen mukaisia käyttöikiä. Oikaistussa tuloslaskelmassa suunnitelman mukaisina poistoina käytetään elinkeinoverolain sallimia maksimipoistoja. Tehty oikaisu näkyy oikaistulla tuloslaskelmalla rivillä muut tuloksen oikaisut. (Niskanen & Niskanen, 2016, 65.)

Oikaistua liikevoittoa kutsutaan liiketulokseksi. Sillä tarkoitetaan yrityksen omistajille ja rahoittajille liiketoiminnan ylläpitämisen ja kehittämisen kulujen jälkeen jäävää osaa. Laskentaperusteiden pysyessä ennallaan liiketulos on vertailukelpoinen tilikausien ja saman alan yritysten välillä. (Salmi 2020, 149.)

Olennaiset tai kertaluontoiset erät muissa tuotoissa tai kuluissa heikentävät eri vuosien tai yritysten vertailtavuutta (Heikinmatti ym. 2017, 19). Liitetietojen avulla liiketoiminnan muista tuotoista eritellään kertaluonteiset erät satunnaisiksi tuotoiksi, jotka ilmoitetaan tuloslaskelmalla nettotuloksen jälkeen ennen kokonaistulosta (Niskanen & Niskanen 2016, 62). Samoin toimitaan liiketoiminnan muiden tuottojen kanssa, kertaluonteiset kulut ilmoitetaan satunnaisissa tuotoissa (Salmi 2020, 148).

Oikaistussa tuloslaskelmassa lasketaan aine- ja tarvikekäyttö vähentämällä ostoista varastojen lisäys tai lisäämällä ostoihin varastojen vähennys. Samoin omaan käyttöön valmistettujen tuotteiden erä lisätään varaston muutokseen, sillä tuotteet eivät ole tulossa myyntituloksi vaan käyttöomaisuudeksi. (Heikinmatti ym. 2017, 20–22.) Henkilöstökuluihin taas ei kuulu vapaaehtoiset henkilöstökulut, vaan ne kuuluvat liiketoiminnan mihin kuluihin (Salmi 2020, 146–147).

Tuloslaskelman henkilöstökulut saattavat antaa väärän kuvan, sillä monissa pienissä yrityksissä omistajat eivät välttämättä nosta itselleen palkkaa vaan verotuksellisista syistä tulot nostetaan osinkoina tai yksityisottoina. Vertailukelpoisuuden vuoksi työtätekevälle omistajalle lasketaan palkkatuloa sen verran mitä hän ansaitsisi palkansaajana vastaavalla alalla. Laskennallisesti on ajateltu, ettei yhden henkilötyövuoden bruttokustannus voi olla alle kolmeakymmentätuhatta euroa. (Salmi 2020, 146–147.)

Taseen oikaisu

Oikaistun taseen tarkoitus on sivuuttaa tulontuottamiskyvyttömät varallisuuserät ja näyttää taseeseen merkitsemätön olennainen varallisuus. Oikaistuun taseeseen merkitään myös virallisessa taseessa näkymättömät velat. Näiden tarkoituksena on korjata omaa pääomaa, eli oma pääoma joko kasvaa tai pienenee oikaistun varallisuuden lisääntyessä tai laskiessa. (Salmi 2020, 154.)

Vain menot, joista mahdollisesti on kertymässä tuloa, voidaan aktivoida aineettomiin hyödykkeisiin. Vuosikuluiksi kirjataan perustamis- ja tutkimusmenot. Jos aktivoinnit ovat aiheettomia, ne poistetaan taseen varoista ja vastaa-

vasti pienennetään omaa pääomaa. (Heikinmatti ym. 2017, 31.) Eli tuloa tuottamattomat aineettomiin hyödykkeisiin kirjatut menot eliminoidaan taseesta. (Salmi 2020, 154). Aineellisten hyödykkeiden tasearvoa on harvemmin tarvetta oikaista, paitsi jos liitetietojen mukaan omaisuus on olennaisesti yliarvostettu käypään arvoon nähden (Salmi 2020, 155).

Sijoitukset ja pitkäaikaiset saamiset on esitetty yhtenä ryhmänä oikaistussa taseessa. Ryhmä jaetaan sisäisiin osakkeisiin ja osuuksiin, muihin osakkeisiin ja osuuksiin, sisäisiin saamisiin sekä muihin saamisiin ja sijoituksiin. Kaikkien näiden oikaisemisen perusteena on todellinen arvostus sekä saamisten takaisinmaksun todennäköisyys. Käytännössä tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että yritys on menettänyt oman pääomansa ja osakkeilla ei ole todellista arvoa tai, että yrityksellä on saamisia toiselta yritykseltä tai osakkaalta ja näitä saamisia ei olla saamassa takaisin maksuvaikeuksien takia. Tällaisten osakkeiden ja saamisten arvo poistetaan saamisista ja omasta pääomasta. (Heikinmatti ym. 2017, 35–36.)

3 TUNNUSLUKUANALYYSI

Yksi tilinpäätöksen analysointitavoista on tunnuslukuanalyysi, jonka tarkoitus on esittää tilinpäätöksestä saatu tieto yhtenä lukuna, jota sitten voi verrata aiempiin vuosiin tai muihin vastaaviin yrityksiin (Salmi 2020, 8.2 luku). Alma Talentin (s.a.) tunnuslukuoppaan mukaan kannattavuutta, vakavaraisuutta ja maksuvalmiutta pidetään yrityksen tärkeimpinä taloudellisina toimintaedellytyksinä. Tunnusluvut lasketaan tuloslaskelmasta ja taseesta. Tunnuslukujen avulla voidaan myös tehdä johtopäätöksiä yrityksen taloudellisesta tilasta. (Salmi 2020, 8.2. luku.) Leppiniemi ja Leppiniemen (2006, 196) mukaan yrityksen taloutta mitataan kannattavuuden ja rahoitusaseman näkökulmasta, Salmi (2020, 8.2. luku) ottaa huomioon yhtenä näkökulmana myös kasvun, joka on tärkeää yrityksen arvoa määrittäessä. Trigueiros (2019, 207) tuo artikkelissaan esiin, että perinteiset taloutta kuvaavat tunnusluvut, kuten kannattavuus ja vakavaraisuus soveltuvat huonosti, jos on tarkoitus ennustaa tulevaa talouden tilaa. Myös Salmi (2020, 8.2. luku) vahvistaa tämän, hänen mukaansa tilinpäätöksestä saatava tieto kertoo aina jo toteutuneista asioista ja näiden seikkojen käyttö tulevaisuuden ennustamisessa on rajallista.

Tunnuslukuanalyysiä käytettäessä on myös huomioitava tiettyjä rajoituksia. Muun muassa taseesta ei käy ilmi aineettomia resursseja, jotka voivat edustaa isoa osaa yrityksen varallisuusasemasta ja näin liittyvät merkittävästi taloudelliseen asemaan. Myöskään inflaation ja deflaation vaikutuksia ei huomioida kauan sitten hankittujen varallisuuserien kohdalla. On myös muistettava, että analyysissa lasketut tunnusluvut ovat poikkileikkaus yhdeltä tietyltä hetkeltä. (Ikäheimo ym. 2019, 113–114.) Tunnuslukuja valittaessa täytyy valita omaan liiketoimintaan sopivat mittarit. Liiketoiminta voidaan saada näyttämään hyvin erilaiselta riippuen siitä mitä tunnuslukuja käyttää. Tunnuslukuja laskiessa on myös ymmärrettävä, mitä laskettiin ja miten ne laskettiin ja mitä ne kertovat. (Salmi 2020, 8.2. luku.)

3.1 Kannattavuus

Kannattavuus kuvaa liiketoiminnan taloudellista tulosta ja on yrityksen menestyksen kannalta keskeisintä (Heikinmatti ym. 2017, 63). Yazdanfarin (2013, 150) mukaan vahvaa kannattavuutta pidetään pitkällä aikavälillä tärkeänä edellytyksenä yrityksen selviytymiselle ja menestymiselle. Se vaikuttaa merkittävästi myös muiden taloudellisten tavoitteiden saavuttamiseen. Kannattavuus kertoo yritystoiminnan järkevyydestä, eli tuloja on oltava enemmän kuin menoja (Salmi 2020, 8.2. luku).

Kannattavuus voidaan nähdä suoraan tuloslaskelmasta absoluuttisena lukuna, tuloksena. Tulos itsessään ei kuitenkaan ole vertailukelpoinen edellisten vuosien tai muiden yritysten välillä, koska yrityksessä on voinut tapahtua muutoksia tilikaudella esimerkiksi investointeja tai vertailtavat yritykset ovat eri kokoisia. (Ikäheimo ym. 2019, 109.) Kannattavuutta voidaan arvioida suhteellisten lukujen, kuten liikevoittoprosentin, sijoitetun pääoman tuottoprosentin ja oman pääoman tuottoprosentin avulla (Ikäheimo ym. 2019, 109).

Liikevoittoprosentti kertoo, kuinka paljon myynneistä saadusta tulosta jää yritykselle, kun operatiivisen toiminnan kulut on katettu (Leppiniemi & Leppiniemi 2006, 218). Liikevoittoprosenttia laskettaessa suhteutetaan yrityksen tulos liikevaihtoon alla olevan kaavan mukaisesti.

$$Liikevoitto - \% = \frac{Liikevoitto}{Liikevaihto} * 100$$

Liikevoittoprosentin perusteella voidaan arvioida yrityksen onnistumista hinnoittelussa, eli kuinka suurella katteella toimitaan, sekä yrityksen kustannustehokkuutta (Ikäheimo ym. 2019, 109). Heikinmatti ym. (2017, 65) on antanut liikevoittoprosentille ohjearvot, joiden mukaan yli kymmenen oleva liikevoittoprosentti on hyvä ja alle viiden on heikko. Tähän väliin jäävä alue on tyydyttävä.

Kannattavuutta tarkastellaan liikevoittoprosentin avulla kustannustehokkuuden näkökulmasta (Jormakka ym. 2015, 130). Liikevoittoprosentin avulla eroja eri tilikausien välillä voi vertailla, kun erot näkyvät eurojen sijaan prosentteina (Salmi 2020, 8.2. luku). Liikevoittoprosenttia voidaan käyttää eri yritysten vertailuun toimialan sisällä sillä oletuksella, että tuotteet ja hinnat ovat samansuuntaisia. Sen sijaan eri toimialojen välillä liikevoittoprosentti ei ole vertailukelpoinen. (Ikäheimo ym. 2019, 109.)

Oman pääoman tuottoprosentti lasketaan suhteuttamalla tulos käytössä olevaan omaan pääomaan.

$$Oman\ pääoman\ tuotto - \% = \frac{Nettotulos}{Oma\ pääoma\ keskimäärin} * 100$$

Kaavassa oleva oma pääoma keskimäärin saadaan tilikauden aloittavan ja lopettavan taseen oman pääoman keskiarvosta. (Ikäheimo ym. 2019, 110.) Oman pääoman tuottoprosentti kertoo, kuinka paljon sijoitetulle omalle pääomalle saadaan tuottoa tilikauden aikana. (Leppiniemi & Leppiniemi 2006, 221.) Alma Talentin (s.a.) tunnuslukuoppaan mukaan oman pääoman tuotto on erinomainen, kun luku on yli 20 %, hyvä kun luku on 15–20 %, tyydyttävä arvo on 10–15 % välillä, välttävä 5–10 % välillä ja alle 5 % on heikko. Jormakan ym. (2015, 130) mukaan taas oman pääoman tuottoprosentti on riittävän suuri, kun se on vähintään yrityksen omistajien asettaman tuottovaatimuksen suuruinen. Tuottovaatimukset samalla toimialalla toimivilla yrityksillä ovat usein samankaltaisia, kuten esimerkiksi oman pääoman tuottoprosenttia vertaamalla voidaan saada hyvä kuva taloudellisesta menestyksestä. (Ikäheimo ym. 2019, 110).

Sijoitetun pääoman tuottoprosentti taas kertoo, kuinka hyvää tuottoa saadaan sijoitetulle pääomalle sijoittajan näkökulmasta. Luku on verrattavissa aiempiin vuosiin sekä muihin yrityksiin. Havaintojen avulla voidaan arvioida taloudellisen menestymisen kehitystä ja yrityksen pääoman tuoton kilpailukykyisyyttä toimimallaan alalla.

$$Sijoitetun\ pääoman\ tuotto - \% = \frac{Nettotulos + Korkotulot}{Sijoitettu\ pääoma\ keskimäärin} * 100$$

Sijoitetun pääoman tuottoprosentti on suhdeluku, jossa nettotulos ja rahoituskulut on suhteutettu sijoitettuun pääomaa. (Ikäheimo ym. 2019, 110.) Sijoitettuun pääomaan kuuluu oikaistu oma pääoma sekä sijoitettu korollinen vieras pääoma. Sijoitettu oma pääoma keskimäärin lasketaan samoin, kuin oma pääoma keskimäärin, eli tilikauden aloittavan ja lopettavan taseen oman ja sijoitetun pääoman keskiarvosta. Tässä on huomioitava, että jos oma pääoma sattuisi olemaan negatiivinen, niin sijoitettu pääoma on vieraan pääoman suuruinen. (Heikinmatti ym. 2017, 67–68.) Sijoitetun pääoman tuottoprosentin viitearvot poikkeavat hieman oman pääoman tuottoprosentin vastaavista. Sijoitetun pääoman tuotto on erinomainen luvun ollessa yli 15 %, hyvä arvo on 10–15 %, tyydyttävä 6–10 %, välttävä 3–6 % ja luvun ollessa alle 3 % sijoitetun pääoman tuotto on heikkoa. (Alma Talent s.a.)

3.2 Vakavaraisuus

Yrityksen rahoitus koostuu vieraasta pääomasta ja omasta pääomasta. Oman ja vieraan pääoman keskinäinen suhde ja rahoituksen joustavuus antaa kuvan yrityksen rahoitusasemasta ja pääomarakenteesta. (Heikinmatti ym. 2017, 69.) Salmen (2020) mukaan rahoitusasemaa tarkastellaan oman ja vieraan pääoman suhteen, eli vakavaraisuuden ja vieraan pääoman muodostaman rahoitusrasituksen, eli maksuvalmiuden tunnuslukujen avulla. Yritys on vakavaraisempi, mitä suurempi oma pääoma on yrityksen rahoitusrakenteesta, tällöin yritykseen liittyvä rahoitusriski on pienempi. (Leppiniemi & Kykkänen 2019, 162).

Vieraasta pääomasta aiheutuu korkomenoja tuloksesta riippumatta, kun taas omaa pääomaa ei tarvitse maksaa pois, myös osingot ovat vapaaehtoisia. Rahoitusratkaisut tulisikin miettiä toimialan riskien perusteella. Suurempiriskisillä, tulevaisuuden odotuksiin perustuvilla toimialoilla rahoitetaan toimintaa omalla pääomalla, kun taas vakaan olemassa olemaan toimintaan perustuvat yritykset voivat turvallisemmin hankkia rahoitusta lainalla. (Ikäheimo ym 2019, 112.)

Vakavaraisuudella tarkoitetaan yrityksen kykyä suoriutua velvoitteistaan pitkällä aikavälillä. Vakavaraisella yrityksellä on paremmat mahdollisuudet saada ulkopuolista rahoitusta tarvittaessa. Alhaisemmalla vakavaraisuudella on suurempi rahoitusriski, joka vaikeuttaa ulkopuolisen rahoituksen hankkimista. (Leppiniemi & Leppiniemi 2006, 255–256.)

Vakavaraisuuden tunnuslukuja ovat muun muassa omavaraisuusaste, nettovelkaantumisaste ja lainojen hoitokate (Ikäheimo ym. 2019, 113). Omavaraisuusasteessa oma pääoma suhteutetaan taseen loppusummaan, nettovelkaantumisastella tarkoitetaan korollisen vieraan pääoman suhdetta omaan pääomaan ja lainojen hoitokatteen avulla arvioidaan, kuinka hyvin yritys pystyy hoitamaan lainoihin liittyvät korot ja lyhennykset (Ikäheimo ym. 2019, 113).

Omavaraisuusastetta pidetään vakavaraisuuden perusmittarina. Vakavaraisuuden lisäksi se mittaa tappionsietokykyä sekä pitkän aikavälin kykyä selviytyä velvoitteistaan. Luku kertoo omalla pääomalla rahoitetun osuuden yrityksen toiminnasta. Oman pääoman suhteellisen osuuden ollessa riittävän suuri pienentää riskiä joutua maksuvaikeuksiin. (Jormakka ym. 2015, 133.) Jos omavaraisuus on heikolla tasolla ja kannattavuus heikkenee, vaikka vuodeksi, voi yritys joutua lopettamaan toimintansa. Heikentynyttä kannattavuutta kestää paremmin ja kauemmin jos omavaraisuusaste on korkea. (Alma Talent s.a.) Omavaraisuusasteella tarkoitetaan oman pääoman ja koko pääoman välistä suhdetta prosentteina ilmaistuna. Koko pääomalla tarkoitetaan yleensä taseen loppusummaa.

$$Omavaraisuusaste\ (\%) = \frac{Oma\ pääoma}{koko\ pääoma} * 100\ \%$$

Omavaraisuusasteelle on olemassa suuntaa antavia ohjearvoja, joiden mukaan yli 50 % omavaraisuusaste on erinomainen, 35–50 % omavaraisuusaste on hyvä, 25–35 % on tyydyttävä, 15–25 % on välttävä ja alle 15 % omavaraisuusaste on heikko. (Leppiniemi & Kykkänen 2019, 162–163.)

Ainoastaan taseesta laskettua omavaraisuusastetta tarkasteltaessa on otettava huomioon, että henkilöyhtiöiden johtajilla on suuri vastuu yrityksen toiminnasta ja veloista. Johtajan henkilökohtainen varallisuus ja velat eivät näy taseessa, mutta on otettava huomioon mahdollisuuksien mukaan, kun arvioidaan yrityksen rahoitusrakennetta. (Heikinmatti ym. 2017, 70.) Omavaraisuusastetta tarkasteltaessa on myös otettava huomioon, että tase kuvaa vain yhden päivän tilannetta ja jos tässä tilanteessa on normaalia suurempia arvoja esimerkiksi varaston arvossa tai veloissa niin omavaraisuusasteen arvo voi olla normaalia heikompi. (Alma Talent s.a.)

Nettovelkaantumisasteella tarkoitetaan korollisen vieraan pääoman suhdetta omaan pääomaan. Tunnusluku saadaan jakamalla korollinen vieras pääoma omalla pääomalla. (Ikäheimo ym. 2019, 112–113.) Korolliseen vieraaseen pääomaan lasketaan mukaan pitkäaikainen vieras pääoma ilman saatuja ennakkoja, korolliset lyhytaikaiset velat ja muut sisäiset korolliset velat (Heikinmatti ym. 2017, 71).

$$Nettovelkaantumisaste - \% = \frac{Korollinen\ vieras\ pääoma - Rahat\ ja\ arvopaperit}{Oma\ pääoma} * 100$$

Korollisesta vieraasta pääomasta täytyy vähentää rahat ja arvopaperit, jotta saadaan tietää yrityksen korollinen nettovelka. Tämä tehdään sen takia, koska rahoja ja arvopapereita voitaisiin käyttää välittömästi velkojen maksuun. Mitä enemmän yrityksen toiminnan rahoituksesta on hankittu velalla, mitä suurempi on nettovelkaantumisaste. Tätä tunnuslukua voidaan käyttää mitattaessa yrityksen riskiä joutua rahoitusvaikeuksiin. (Ikäheimo ym. 2019, 112–113.)

Suurempi tunnusluvun arvo tarkoittaa korkeampaa velkaantuneisuutta. Tämä voi olla yrityksen kasvumahdollisuuksia rajoittava tekijä, koska kasvun rahoittamiseksi mahdollisesti tarvittavan lisälainan saanti voi hankaloitua. (Alma Talent s.a.) Tunnusluku on hyvä, kun sen arvo on yksi tai alle, tällöin nettovelka

on enintään oman pääoman suuruinen (Leppiniemi & Kykkänen 2019, 164). Jormakka ym. (2015, 133) vahvistaa tämä toteamalla että, yrityksen vakavaraisuus on parempi mitä pienempi luku on. Alma Talentin (s.a.) tunnuslukuopas taas määrittelee nettovelkaantumisasteelle seuraavat ohjearvot: erinomainen alle 10 %, hyvä 10–60 %, tyydyttävä 60–120 %, välttävä 120–200 % ja heikko yli 200 %. Jos arvo on tasan sata, se tarkoittaa, että yrityksessä on yhtä paljon pääomaa omistajilta ja rahoittajilta.

Luku voi olla myös negatiivinen kahdesta syystä. Negatiivisesta omasta pääomasta johtuva miinusmerkkinen arvo kertoo heikosta vakavaraisuudesta. (Leppiniemi & Kykkänen 2019, 164.) Negatiivinen arvo voidaan saada myös, jos yrityksellä on enemmän rahavaroja kuin korollista velkaa. (Jormakka ym. 2015, 133).

Lainojen hoitokatteen avulla arvioidaan, kuinka hyvin yritys pystyy hoitamaan lainoihin liittyvät korot ja lainanlyhennykset (Ikäheimo ym. 2019, 113). Tunnusluvun avulla mitataan vain vieraan pääoman hoidon näkökulmasta rahoituksen riittävyyttä. (Heikinmatti ym. 2017, 76).

$$Lainojen\ hoitokate = \frac{Nettotulos + Poistot + Korkokulut}{Korkokulut + Pitkäaikaisten\ lainojen\ lyhennykset}$$

Jotta yritys pystyisi rahoittamaan lainanhoitokulut, tulisi lainojen hoitokatteen olla yli yhden. Tunnusluvun avulla omistaja voi tarkkailla sitä, että liittyykö yritykseen riskiä siitä, että tulot eivät riittäisi lainojen hoitoon. (Ikäheimo ym. 2019, 113.) Lainojen hoitokatteelle on olemassa ohjearvot, joiden mukaan yli kahden arvo on hyvä ja alle yhden on heikko (Heikinmatti ym. 2017, 76).

Lainojen hoitokatteen kohdalla on muistettava, että tulosta pitäisi pystyä käyttämään myös investointeihin ja osingonjakoon ja tätä tunnusluku ei ota huomioon. Myös osa lainojen maksuun käytettävissä olevista varoista, kuten aiempien tilikausien rahoitusvarat ja satunnaiset tuotot, jäävät tämän tunnusluvun ulkopuolelle. Muutokset yrityksen liikevaihdossa, kannattavuudessa tai lainojen lyhennyksissä voivat aiheuttaa reilua vaihtelua tunnusluvun arvoon eri vuosille. (Alma Talent s.a.)

3.3 Maksuvalmius

Maksuvalmiudella tarkoitetaan yrityksen kykyä selviytyä juoksevista kuluista, kuten palkoista ja ostoista. Koska maksuvalmiuden tunnusluvut lasketaan yleisesti tilinpäätöshetken tiedoista, täytyy muistaa, että ne kuvaavat vain sen hetken tilannetta ja yleistilanteesta ne antavat vain arvion. (Leppiniemi & Leppiniemi 2006, 238.) Hyvästä maksuvalmiudesta kertoo käteisalennusten käyttäminen sekä käyttämätön sekkitililimiitti. Heikosta maksuvalmiudesta taas kertoo muun muassa maksujen erääntyminen ja kalliin lisärahoituksen käyttäminen. (Heikinmatti ym. 2017, 74.)

Maksuvalmiutta mittaavia tunnuslukuja ovat quick ratio ja current ratio. Nämä mittaavat yrityksellä heti käytettävissä olevia varoja, esimerkiksi taseen rahat ja pankkisaamiset, ja nopeasti rahaksi muutettavaa varallisuutta, jota voi olla esimerkiksi myyntisaamiset. Hyvä maksuvalmius mahdollistaa yritykselle rahavarojen osalta mahdollisuudet toimia häiriöttömästi. Maksuvalmiuden eli likviditeetin ei pitäisi kuitenkaan olla erittäin suuri, koska tämä tarkoittaa, että yrityksen likvidit varat eivät ole sijoitettu tuottavasti. (Ikäheimo ym. 2019, 114.)

Quick ratio lasketaan suhteuttamalla taseen vastattavaa puolella olevat rahat ja pankkisaamiset vastaavaa puolella olevaan lyhytaikaiseen vieraaseen pääomaan.

$$Quick\ ratio = \frac{Rahoitusomaisuus}{Lyhytaikainen\ vieras\ pääoma}$$

Lyhytaikaiseen vieraaseen pääomaan ei yleensä huomioida saatuja ennakoita. (Leppiniemi & Kykkänen 2019, 164–165.) Quick ratiota tarkasteltaessa on muistettava, että kyseessä on yhden päivän tilannetta kuvaava luku ja usein maksuvalmius voi vaihdella tilikauden aikana. Lukua kannattaa tarkastella yhdessä omavaraisuusasteen ja nettovelkaantumisasteen kanssa, koska riittävän korkean omavaraisuusasteen ansioista lyhytaikaisen rahoitusvajeen kattamiseen voidaan käyttää velkaa. (Alma Talent s.a.)

Quick ration arvon ollessa yksi on yrityksen rahoitusomaisuus ja lyhytaikainen vieras pääoma yhtä suuret (Jormakka ym. 2015, 135). Arvon ollessa yli yhden

rahoitusomaisuus riittää kattamaan lyhytaikaisen vieraan pääoman ja voidaan arvioida maksuvalmiuden olevan hyvä. Alle yhden olevat arvot kertovat heikommasta maksuvalmiudesta, eli tällöin rahoitusomaisuutta on vähemmän verrattuna lyhytaikaiseen vieraaseen pääomaan. (Leppiniemi & Kykkänen 2019, 164–165.) Alma Talentin (s.a.) tunnuslukuopas jaottelee arvot viiteen eri luokkaan, jotka ovat heikko, välttävä, tyydyttävä, hyvä ja erinomainen. Quick ratio on erinomainen, kun arvo on yli 1,5 ja arvon ollessa alle 0,3 on quick ratio heikon puolella.

Current ratio lasketaan muuten samoin kuin quick ratio, mutta siinä huomioidaan myös yrityksen vaihto-omaisuus osana käytettävissä olevia varoja. (Leppiniemi & Leppiniemi 2006, 245.) Tämän tunnusluvun avulla maksuvalmiutta mitataan pidemmällä aikavälillä kuin quick ration avulla, koska vaihto-omaisuuden muuttaminen käytettäviksi rahavaroiksi kestää kauemmin, kuin myyntisaamisten tai pankkitalletusten. (Jormakka ym. 2015, 135). Current ration laskentakaava on seuraavanlainen.

$$Current\ ratio = \frac{Vaihto - omaisuus + Rahoitusomaisuus}{Lyhytaikainen\ vieras\ pääoma}$$

Vaikka current ratiossa ajatellaan vaihto-omaisuuden olevan realisoitavissa lyhytaikaisten velkojen maksuun, täytyy huomioida epävarmuus, joka liittyy vaihto-omaisuuden arvioimiseen. Current ration ohjearvojen mukaan yli kahden oleva arvo on hyvä ja alle yhden oleva arvo tarkoittaa heikkoa. (Heikinmatti ym. 2017, 75.) Samoin, kuin quick ratio, myös current ratio kuvaa vain yhden päivän tilannetta ja lukua kannattaa tarkastella yhdessä vakavaraisuuden tunnuslukujen kanssa (Alma Talent s.a.).

Molempien tunnuslukujen arvot vaihtelevat toimialakohtaisesti. Esimerkiksi valmistusteollisuudessa varastoihin ja keskeneräiseen tuotantoon on sidottu paljon pääomaa, jolloin current ratio -arvo on korkea. Matalia arvoja voi olla esimerkiksi tilauksesta valmistavilla kaupoilla, jolloin tavaran kierto on nopeaa ja myynti näkyy nopeasti kassassa. Palvelualoilla taas varastoa ei yleensä juurikaan ole ja tämän vuoksi arvot ovat samansuuruiset. (Ikäheimo ym. 2019, 114.)

4 TOIMEKSIANTAJA

Tässä luvussa kuvataan tämän opinnäytetyön toimeksiantajaa. Toimeksiantajan kanssa on sovittu, että toimeksiantaja esiintyy työssä nimellä Yritys X. Tämän lisäksi kuvataan lyhyesti toimialaa, joka on 49320 Taksiliikenne, sekä toimialalla lähivuosina tapahtuneista muutoksista.

Toimeksiantaja on eteläsavolainen taksiliiketoimintaa harjoittava vuonna 2017 perustettu osakeyhtiö. Ennen osakeyhtiön perustamista toimeksiantaja harjoitti taksiliiketoimintaa toiminimellä vuodesta 2012 lähtien. Kirjanpitolain (2. luku 4. a-c §) yritys luokitellaan mikroyritykseksi. Yritys työllistää alle 10 henkilöä. Kun yritys perustettiin vuonna 2017 oli toimeksiantajalla liikenteessä kaksi autoa. Tämän jälkeen toiminta on laajentunut ja nyt autoja yrityksellä on useampia. Yritys toimii pääsääntöisesti Etelä-Savon alueella.

Traficomin (2020, 7) mukaan vuonna 2018 taksitoimialalla on toiminut 7293 yritystä. Yksi yritys on työllistänyt 1,69 henkilöä. Alalla toimivista yrityksistä noin 70 % on yksityisiä elinkeinoharjoittajia ja 25 % osakeyhtiöitä. Koska yrityskenttä painottuu yksityisiin elinkeinoharjoittajiin, on liikevaihdot alalla verrattain pieniä, 64 %:lla yrityksistä liikevaihto on alle 200 000 euron (Traficom 2020, 58). Toimialalla yleisesti taksien asiakkaat ovat yksityishenkilöitä. Myös yhteiskunnan toimijat ostavat palveluita, kuten esimerkiksi Kelan korvaamat kyydit ja kuntien koulukuljetukset. Julkisen rahoituksen osuus taksitoimialan kokonaisliikevaihdosta on merkittävä, mukaan osuus on ollut 40 % vuonna 2017. Tämä osuus on jakautunut kunnille 63 % ja valtiolle 37 %. (Traficom 2020, 6.)

Toimialalla on tapahtunut toimintaan merkittävästi vaikuttavia muutoksia muun muassa lainsäädännössä vuonna 2018, kun esimerkiksi taksilupien kuntakohtaisista enimmäismääristä luovuttiin ja hinnoittelu vapautettiin. Uudesta lainsäädännöstä huolimatta taksiliiketoiminta on edelleen luvanvaraista. Taksiliitto (2019) kertoo sivuillaan, että kyselytutkimuksen mukaan taksinkäyttö on vähentynyt lakiuudistuksen jälkeen, vaikka ennen muutosta arvioitiin kysynnän lisääntyvän. Tämän lisäksi toimintaan on vaikuttanut vuonna 2020 alkanut koronaviruspandemia, joka vähensi palveluiden kysyntää huomattavasti, joidenkin arvioiden mukaan jopa 40 % (Tuhkanen 2020). Tilastokeskuksen mukaan

alan liikevaihto laski vuonna 2020 noin 22 % vuodesta 2019. Kysyntä on tästä kuitenkin lähtenyt nousemaan, mutta koronaa edeltävälle tasolle ei ainakaan lokakuussa 2021 olla vielä päästy. (Näveri 2021).

5 TUTKIMUSMENETELMÄ JA TUTKIMUSAINEISTO

Tämä opinnäytetyö toteutetaan laadullisena tapaustutkimuksena. Tässä luvussa kuvataan laadullisen tutkimuksen menetelmän, aineiston hankinnan ja analysoinnin teoriaa. Lisäksi kuvaillaan, kuinka opinnäytetyöhön tarvittava aineisto on hankittu ja analysoitu.

5.1 Laadullinen tutkimus ja tapaustutkimus

Laadullisen tutkimuksen avulla pyritään tutkimaan ilmiöitä tai asiaa jostain tietystä näkökulmasta (Puusa ym. 2020, 2. luku). Laadullisen tutkimuksen avulla otetaan selvää mistä jossakin asiassa on kyse. (Kananen 2017, 32). Laadulliseen tutkimukseen kuuluvia vaiheita ovat aineiston keruu, aineiston analyysi ja luotettavuuden arviointi (Kananen 2017, 37).

Tutkimus lähtee liikkeelle tutkimusongelmasta, ja valittava aineistonkeruumenetelmä valitaan sen mukaan mitä aiheesta halutaan tutkia. (Kananen 2017, 38.) Tutkittavasta ilmiöstä tulee ensin selvittää, että mitä aiheesta jo tiedetään, tällä saadaan esiymmärrystä tutkittavasta asiasta. Tätä kutsutaan teoreettiseksi viitekehykseksi. (Puusa ym. 2020, 4. luku.)

Aineistonkeruuta varten valitaan mukaan henkilöitä, jotka tietävät aiheesta mahdollisimman paljon, tai heillä on aiheesta kokemusta tai he kuuluvat tiettyyn ryhmään. Laadullisessa tutkimuksessa tutkittavien määrä ei ole ratkaisevaa, tutkittavia täytyy olla sen verran kuin on tarpeen tarvittavan tiedon saamiseksi. Aineistoa voidaan kerätä esimerkiksi haastattelemalla tai havainnoimalla. Eri tilanteille on erilaiset menetelmät. (Puusa ym. 2020, 3. luku.)

Tapaustutkimuksesta on olemassa erilaisia tieteenalasta ja aikakaudesta riippuvia määritelmiä ja näkemyksiä. Yhteistä eri määritelmille on runsas määrä aineistoa ja asioiden tarkastelu asiayhteydessään. Tapaustutkimus on eri tutkimusympäristöihin joustavasti muokkautuva tutkimusmenetelmä. (Puusa ym. 2020, 6. luku.)

Tapaustutkimuksen ajatuksena on tuottaa yksityiskohtaista tietoa yksittäisestä tapauksesta tai muutamasta toisiinsa liittyvästä tapauksesta. Tapaustutkimuksen aineistonkeruussa käytetään useita menetelmiä, joiden tarkoituksena on ilmiöiden kuvaileminen. Tapaustutkimusta voidaan tehdä monella tapaa, joten yhtä oikeaa määrittelyä sille ei ole. Käsiteltävän aineiston on kuitenkin muodostettava kokonaisuus. (Valli & Aarnos 2018, 181.) Tapaustutkimuksen kohteena voi olla esimerkiksi yritys, tuote, palvelu tai prosessi. Tapaustutkimuksen avulla voidaan tuottaa kehittämisehdotuksia. Tätä varten tapaustutkimuksen avulla pyritään selvittämään miten ja miksi jotain tapahtuu. Tarkoituksena ei ole tehdä yleistyksiä. (Ojalahti ym. 2015, 52–53.)

Tutkimukselliseksi lähestymistavaksi tähän opinnäytetyöhön valittiin laadullinen tutkimus, koska halutaan ymmärtää yrityksen tunnuslukujen hyödynnettävyyttä yrityksen taloudellisen tilan arvioinnissa ja liiketoiminnan kehittämisessä. Tapaustutkimuksen keinoin saadaan syvällistä ja yksityiskohtaista tietoa työn kohteena olevan yrityksen tilinpäätöksistä.

5.2 Aineiston hankinta

Hankittava aineisto voidaan luokitella ensi käden aineistoksi ja toisen käden aineistoksi. Ensi käden aineistoa voidaan kutsua myös primääriseksi aineistoksi ja sillä tarkoitetaan aineistoa, joka kootaan itse ja vastaa suoraan tutkimusongelmaan tai -kysymyksiin. Tällaista aineistoa ovat muun muassa kyselyt ja haastattelut. (Vilkka 2021a, osa 2.) Laadullisen tutkimuksen aineisto, kuten haastattelulla saatava aineisto, hankitaan ilmiöön liittyviltä ihmisiltä. Tutkittavien määrää ei varsinaisesti voi määritellä ennakkoon, vaan aineistoa hankitaan niin kauan, kun siihen ei saada mitään uutta. (Kananen 2019, 30.) Laadullisessa tutkimuksessa pyritään yleistysten sijaan kuvaamaan, tulkitsemaan tai ymmärtämään jotain tapahtumaa tai toimintaa. Tämän takia on tärkeää, että haastateltavat on huolella valittuja ja, että heillä on tietoa tai kokemusta tutkittavasta asiasta. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 73.)

Aineiston hankinta puolistrukturoidun haastattelun avulla tarkoittaa sitä, että haastattelussa käytettävät teemat ja kysymykset on etukäteen valittu. Valinnat

perustuvat tutkittavaan ilmiöön ja viitekehykseen. Haastattelua voidaan nimittää myös teemahaastatteluksi. Haastattelu voidaan toteuttaa myös sähköpostin välityksellä. Teemahaastattelun tarkoituksena on löytää vastauksia, joilla on yhteys tutkimusongelmiin. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 65.) Teemahaastattelussa pyritään välttämään kysymyksiä, joihin voi vastata kyllä tai ei. Sen sijaan käytetään kysymyksiä, joihin haastateltavat voivat vastata omin sanoin ja tavoitteena onkin saada haastateltavat kertomaan tutkittavasta asiasta. Kysymysten tulisi olla myös neutraaleja, johdattelevia tai asenteellisia kysymyksiä pitäisi välttää. (Kananen 2017, 92–93.)

Toisen käden aineisto, eli sekundäärinen aineisto, on taas materiaalia, jotka joku toinen on kerännyt tai koonnut. Aineisto ei suoraan anna vastausta tutkimusongelmaan tai -kysymykseen. Esimerkiksi tilastot, dokumentit ja kirjat ovat tällaista aineistoa. (Vilkka 2021a, osa 2.) Laadullinen tutkimus voi perustua pelkästään olemassa oleviin aineistoihin ja työhön valitulla analyysimenetelmällä tehdään tulkinnat ja johtopäätökset (Kananen 2019, 28).

Tähän opinnäytetyöhön aineistoksi on valikoitunut toisen käden aineistoa, sillä työn tutkimuskysymykset liittyvät tilinpäätöksistä johdettujen tunnuslukujen hyödyntämiseen liiketoiminnassa. Käytettävänä aineistona on tilitoimiston tuottamat tilinpäätökset liitetietoineen vuosilta 2018–2021. Aineistoa otettiin työhön mukaan useammalta vuodelta koska silloin käytettävää aineistoa on enemmän ja tuloksista saatu tieto voi olla yksityiskohtaisempaa. Olemassa olevasta aineistosta poimitaan tutkimuksessa tarvittavat luvut ja näiden lukujen avulla lasketaan erilaisia tunnuslukuja liittyen kannattavuuteen, vakavaraisuuteen ja maksuvalmiuteen. Kannattavuuden kohdalla laskettavat luvut ovat liikevoittoprosentti, oman pääoman tuottoprosentti ja sijoitetun pääoman tuottoprosentti. Vakavaraisuuden laskettavat tunnusluvut ovat omavaraisuusaste, nettovelkaantumisaste ja lainojen hoitokate. Maksuvalmiuden tunnusluvuiksi valittiin quick ratio ja current ratio. Edellä mainitut tunnusluvut valittiin, koska niistä todennäköisimmin saadaan toimeksiantajaa hyödyttävää tietoa. Lisäksi lukujen laskentaan tarvittava tieto löytyy tilinpäätöksistä. Tunnusluvut lasketaan käyttäen Exceliä.

Lisäksi työtä varten toteutettiin sähköpostin välityksellä haastattelu toimeksiantajalle. Toimeksiantaja valittiin haastateltavaksi, koska hänellä on selkein

näkemys yrityksensä tilasta. Haastattelussa kysyttiin yrityksen taloudelliseen tilaan ja kannattavuuteen, vakavaraisuuteen ja maksuvalmiuteen liittyviä kysymyksiä.

5.3 Aineiston analyysi

Kerätty aineisto analysoidaan ja analyysin tavoitteena on kuvailla, tulkita ja ymmärtää ilmiötä. Analyysi antaa johtopäätöksiä, joita ei kuitenkaan voida yleistää. Ne koskevat vain tutkittavaa joukkoa ja heidän kokemuksiansa. Analyysissä ei etsitä totuuksia aineistosta vaan näkökulmia ja havaintoja. (Puusa ym. 2020, 142). Analyysiä varten hankitusta aineistosta kootaan ne asiat, jotka ovat oleellisia tutkimusongelman kannalta (Tuomi & Sarajärvi 2018, 68).

Aineiston analyysi voidaan toteuttaa sisällönanalyysi menetelmällä. Tällä menetelmällä ainestoa voidaan analysoida järjestelmällisesti ja puolueettomasti. Sisällön analyysilla aineisto saadaan järjestetyksi johtopäätöksiä varten. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 87.)

Analyysi etenee vaiheittain, vaiheita ovat muun muassa aineistoon perehtyminen, aineiston pelkistäminen, lajittelu, teemoittelu ja tulkinta (Puusa ym. 2020, 144). Ennen aineistoon perehtymistä haastatteluaineisto täytyy litteroida, eli kirjoittaa puhuttu tekstiksi. Litteroinnin voi tehdä monella tavalla tarpeen mukaan. Tarkimmissa litteroinneissa käytetään litterointimerkkejä kuvaamaan muun muassa äänenpainoja ja taukoja puheessa. Yksinkertaisimmillaan kirjoitetaan ylös haastattelu sellaisena kuin se on. (Valli & Aarnos 2018, 42.)

Aineistoon perehtymällä saadaan kokonaiskuva aineistosta. Aineisto sellaisenaan voi olla hajanaista, joten pelkistämisellä ja tiivistämisellä saadaan aikaan yhtenäinen ja selkeä kokonaisuus. Pelkistämisessä ja tiivistämisessä hyödynnetään tutkimusongelmaa, aineistosta saadaan rajattua pois työhön liittymätön aines. Teemoittelulla tarkoitetaan aineiston pilkkomista ja ryhmittelyä eri aiheiden mukaan. Teemat on voitu määritellä jo aineiston keruuvaiheessa tai ne voivat olla aineistosta löytyviä uusia teemoja. Analysoinnin jälkeen tulokset tulkitaan ja selitetään. Tuloksissa esiin nousseet asiat kootaan yhtenäiseksi näkemykseksi, josta sitten tehdään johtopäätökset. (Puusa ym. 2020, 144–151.)

Aineistoa voidaan analysoida myös dokumenttianalysoinnin keinoin. Tässä menetelmässä päätelmät tehdään kirjallisessa muodossa olevasta aineistosta. Aineistona voidaan käyttää esimerkiksi www-sivuja, päiväkirjoja tai erilaisia raportteja. (Ojasalo ym. 2015, 110.)

Myös dokumenttianalyysi etenee vaiheittain. Ensiksi aineisto valmistellaan niin, että se on selkeää analysointia varten. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi paperisen aineiston muuttamista sähköiseen muotoon. Tämän jälkeen aineistosta karsitaan pois ylimääräinen aines. Oleellista on esittää tiivistettynä informaatioon tarvittavat oleelliset havainnot. Karsittu aineisto ryhmitellään. Ryhmittelyn tarkoituksena on etsiä käsitteitä, jotka kuvaava samankaltaisuuksia tai eroja. Tehdyt havainnot yhdistetään omiksi luokikseen ja nimetään sopivasti. (Ojasalo ym. 2015, 140.)

Tämän opinnäytetyön dokumenttien analyysi aloitettiin vuosien 2018–2021 tilinpäätösten tarkastelulla. Tarkastelun avulla pystyi tekemään esikarsintaa tarvittavista tiedoista. Tilinpäätösaineistosta kopioitiin PDF-dokumenteista Excel-taulukkoon tuloslaskelmat sekä taseet jokaiselta vuodelta. Tämän ansiosta aineisto saatiin helposti muokattavaan muotoon. Taulukko muokattiin niin, että jäljelle jäi vain ne tuloslaskelman ja taseen luvut, joita tarvittiin tunnuslukujen laskemiseen. Jäljelle jääneistä luvuista laskettiin vuosille 2018–2021 liikevoittoprosentti, oman pääoman tuottoprosentti, sijoitetun pääoman tuottoprosentti, omavaraisuusaste, nettovelkaantumisaste, lainojen hoitokate, quick ratio ja current ratio jokaiselle vuodelle erikseen. Saadut luvut koottiin, ryhmiteltynä kannattavuuden, maksuvalmiuden ja vakavaraisuuden mukaan, tarkastelun helpottamiseksi kolmeen eri taulukkoon. Taulukot on esitelty luvussa 6.1

Haastattelu toteutettiin sähköpostihaastatteluna. Toimeksiantajalle lähetettiin talouteen ja tunnuslukuihin liittyviä kysymyksiä. Kysymyksissä esiintyneet tunnuslukujen termit avattiin sähköpostin saatteessa, tällä varmistuttiin siitä, että toimeksiantaja ymmärtää, mitä kysymyksellä tarkoitetaan. Vastaukset tulivat valmiiksi kirjallisessa muodossa, joten litteroinnille ei ollut tarvetta. Vastaukset käytiin läpi ja lajiteltiin eri teemojen alle teoriaan pohjautuen.

6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tässä luvussa käydään läpi tilinpäätöksistä vuosilta 2018–2020 lasketut kannattavuuden, vakavaraisuuden ja maksuvalmiuden tunnusluvut. Lisäksi tehdään yhteenveto haastattelusta. Vuoden 2018 tilikausi on ollut yrityksen nykymuodossa ensimmäinen kokonainen tilikausi.

6.1 Tunnusluvut

Toimeksiantajayrityksen tuloslaskelmasta voidaan huomata, että liikevaihdon tai tilikauden voiton kehityksessä ei ole nähtävissä nousevaa tai laskevaa trendiä. Molemmat ovat nousseet tai laskeneet vuorovuosin. Vuonna 2018 tulikauden tulos oli -1615,86 euroa, vuonna 2019 tulos oli 18052,34 euroa, vuonna 2020 tulos on ollut -1942,04 euroa ja vuonna 2021 tulos oli 3407,80 euroa. Samoin taseen loppusumma on ollut vuorovuosin isompi tai pienempi. Tilannetta on havainnollistettu liikevaihdon perusteella kuvassa 3.

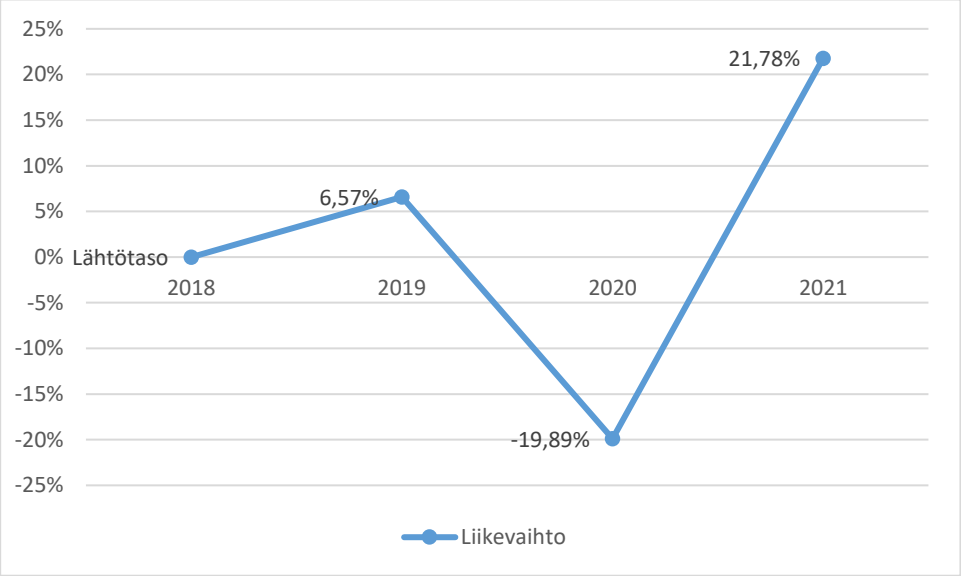

Kuva 3. Liikevaihdon muutos vuosina 2018–2021

Liikevaihdon lisäksi yritys on saanut muuta tuottoa liiketoiminnasta sekä korko- tai rahoitustuottoja. Tilinpäätöksistä voidaan nähdä, että suurimmat kuluerät ovat olleet henkilöstökuluja. Niiden osuus liikevaihdosta on ollut kaikkina vuosina 60–70 %. Tilikauden ostojen ja ulkopuolisten palveluiden osuus on ollut 12–24 % liikevaihdosta.

Tilinpäätösten avulla laskettiin erilaisia tunnuslukuja. Kannattavuutta mitattiin liikevoittoprosentin, oman pääoman tuottoprosentin ja sijoitetun pääoman tuottoprosentin avulla. Taulukossa 1 on koottu yhteen edellä mainitut luvut.

Taulukko 1. Kannattavuuden tunnusluvut

	2018	2019	2020	2021
Liikevoitto -%	3,27 %	2,92 %	-3,66 %	-1,78 %
Oman pääoman tuotto -%	-4,63 %	26,28 %	-2,61 %	4,70 %
Sijoitetun pääoman tuotto -%	-1,69 %	20,99 %	-2,52 %	4,79 %

Liikevoittoprosentti on ollut vuosina 2018 ja 2019 kolmen prosentin tuntumassa, luku on Heikinmatin ym. (2017, 65) määritelmän mukaan heikko. Kahden seuraavan vuoden luku on ollut negatiivinen ja se voi kertoa toiminnan vaikeuksista. Oman pääoman tuottoprosentin kohdalla on ollut vaihtelua. Vuosien 2018 ja 2020 oman pääoman tuotto on ollut negatiivista ja vuonna 2021 heikkoa. Vuoden 2019 oman pääoman tuottoprosentti on ollut erinomainen, eli yli 20 %. Sijoitetun pääoman tuotto on ollut suunnilleen samassa linjassa oman pääoman tuoton kanssa. Vuosien 2018 ja 2020 arvot ovat negatiiviset ja vuoden 2021 arvo, 4,79 % on välttävä. Vuonna 2019 myös sijoitetun pääoman tuotto on ollut erinomainen, arvo on ollut 20,99 %.

Vakavaraisuuden mittareina käytettiin omavaraisuusastetta, nettovelkaantumisastetta ja lainojen hoitokatetta. Taulukossa 2 on esitetty tunnusluvut taulukkomuodossa.

Taulukko 2. Vakavaraisuuden tunnusluvut

	2018	2019	2020	2021
Omavaraisuusaste	43,44 %	36,05 %	42,19 %	38,97 %
Nettovelkaantumisaste -%	52,18 %	84,86 %	85,61 %	66,66 %
Lainojen hoitokate	0,49	0,95	0,75	0,92

Yrityksen omavaraisuusaste on ollut kaikkina vuosina hyvällä tasolla, eli yli 35 %. Heikoin arvo on ollut vuonna 2019, jolloin se on ollut 36,05 % ja isoimmillaan omavaraisuusaste on ollut vuonna 2018, jolloin omavaraisuusaste oli 43,44 %. Nettovelkaantumisaste on ollut vuonna 2018 hyvä ja muina vuosina tyydyttävä. Vuoden 2021 luku 66,66 % on lähellä hyvää. Lainojen hoitokate on ollut kaikkina vuosina alle yhden. Heikoimmillaan se on ollut vuonna 2018, jolloin arvo oli 0,49. Seuraavana vuonna, 2019, arvo on ollut suurin eli 0,95.

Maksuvalmiuden tunnusluvuista laskettiin quick ratio ja current ratio. Koska kyseessä on palvelualan yritys, niin lasketut luvut olivat samat molemmille tunnusluvuille. Taulukossa 3 on esitetty edellä mainitut tunnusluvut.

Taulukko 3. Quick ratio ja Current ratio

	2018	2019	2020	2021
Quick ratio	0,36	0,47	0,31	0,30
Current ratio	0,36	0,47	0,31	0,30

Useimpina vuosina quick ration arvo on ollut välttävä eli 0,3:n tuntumassa ja vuonna 2019 vähän korkeampi eli 0,47. Current ration viitearvot ovat erilaiset, kuin quick ratiolla, koska sillä tarkastellaan maksuvalmiutta pidemmällä aikavälillä. Current ration arvo on ollut kaikkina vuosina heikko eli alle yhden.

6.2 Haastattelu

Toimeksiantaja tuntee tuloslaskelman ja taseen sisällön hyvin oman liiketoimintansa kannalta. Hänellä on mahdollisuus käydä halutessaan tilinpäätös läpi kirjanpitäjän kanssa. Usein tieto siitä, että onko vuosi mennyt hyvin vai huonosti, on ollut riittävä. Mahdollisessa tilinpäätöskeskustelussa ei olla käyty läpi kannattavuuden, vakavaraisuuden tai maksuvalmiuden tunnuslukuja.

Kannattavuuden, vakavaraisuuden ja maksuvalmiuden tunnusluvuista toimeksiantaja laskee itse omavaraisuusastetta, hän on pyrkinyt pitämään sen noin 40 % tuntumassa. Myös liikevoittoprosentin hän on joskus laskenut, mutta ei seuraa sitä tai sen kehitystä. Maksuvalmiuden kohdalla hän on kokemuksen perusteella oppinut, että kuinka paljon likvidejä varoja pitää tilillä olla, jotta pystyy hoitamaan maksuvelvoitteet.

Toimeksiantaja sanoo liiketoiminnan olevan kannattavaa tällä hetkellä. Korona-aikana vuosina 2020 ja 2021, sekä Ukrainan sodan alettua alkuvuodesta 2022 kannattavuus on joinain kuukausina ollut heikompaa. Kannattavuutta hän pystyy tarkastelemaan seuraamalla kuukausittaista liikevaihtoa ja yrityksen rahaliikennettä. Huolimatta koronan ja Ukrainan sodan aiheuttamista kuukausittaisista liikevaihdon heilahteluista, yrityksen vakavaraisuus ja maksuvalmius on säilynyt hyvänä.

Kokonaisuudessaan vuosien 2018–2021 aikana yrityksen taloudellinen tilanne ei ole muuttunut kovinkaan paljon suuntaan tai toiseen. Liiketoiminta kasvoi keväällä 2021 ja tämän myötä myös liikevaihto on kasvanut. Vaikutusmahdollisuutena makuvalmiuden säilyttämiseksi toimeksiantaja mainitsee oman palkan. Omasta palkasta pystyy ajoittain leikkaamaan tarvittaessa. Kannattavuutta hän on pyrkinyt parantamaan pienentämällä polttoainekustannuksia. Tämä on onnistunut vaihtamalla dieselkäyttöiset autot vähemmän kuluttaviin bensa-hybridiautoihin.

Tulevaisuuden näkymiä alalla toimeksiantaja ei näe kovin valoisina tällä hetkellä. Mahdollinen tuleva taantuma tulee näkymään taksialalla, koska heikko taloudellinen tilanne on aina laskenut taksien kysyntää.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä luvussa esitetään kannattavuuden, vakavaraisuuden ja maksuvalmiuden lasketuista tunnusluvuista tehdyt johtopäätökset. Lisäksi kerrotaan, kuinka tuloksia voidaan hyödyntää ja annetaan toimenpidesuosituksia. Luvussa kerrotaan yleisesti tutkimuksen luotettavuudesta ja tämän tiedon pohjalta arvioidaan tämän tutkimuksen luotettavuutta.

7.1 Johtopäätökset, hyödynnettävyys ja toimenpidesuositukset

Johtopäätöksiä tehtäessä on muistettava, että kunkin vuoden 2018–2021 tunnusluvut esittävät vain sen hetken tilannetta (Ikäheimo 2016, 113–114). Kannattavuutta pidetään yrityksen menestyksen kannalta keskeisimpänä (Heikinmatti ym. 2017,63). Liikevoittoprosentti kertoo, kuinka paljon yritykselle jää tuloa kulujen jälkeen (Leppiniemi & Leppiniemi 2006, 208). Liikevoittoprosentin kohdalla tulos on ollut positiivinen vuonna 2018 ja 2019. Tämän jälkeen vuosina 2020 ja 2021 liikevoittoprosentti on ollut negatiivinen. Negatiivinen liikevoittoprosentti tarkoittaa, että toiminnan kulujen jälkeen yritykselle ei ole jäänyt tuloja.

Toimeksiantajan haastattelun perusteella koronapandemia on vaikuttaneet kannattavuuteen. Koronapandemian negatiivisen vaikutuksen voi todeta tilin-

päätöksistä lasketusta liikevoittoprosentista. Toimia kannattavuuden parantamiseksi on haettu kulujen karsimisesta, kuten vähemmän polttoainetta kuluttaviin autoihin vaihtamisella sekä omaa palkkaa tarkastelemalla.

Oma pääoma ja sijoitettu pääoma suhteutetaan tulokseen. Tuloksen ollessa negatiivinen on myös sijoitettujen pääomien luvut negatiiviset (Ikäheimo ym. 2019 110). Oman pääoman tuottoprosentti on ollut heikko vuosina 2018, 2020 ja 2021. Tämä tarkoittaa, että noina vuosina sijoitetulle omalle pääomalle on saatu tuottoa vain vähän tai ei ollenkaan (Leppiniemi & Leppiniemi 2006, 221). Vuosien 2018 ja 2020 heikkojen lukujen perusteella sijoitetulle pääomalle ei ole saatu lainkaan tuottoa (Ikäheimo ym. 2019, 110).

Sekä oman pääoman tuottoprosentti että sijoitetun pääoman tuottoprosentti ovat muuttuneet suunnilleen samassa linjassa vuosien 2018–2021 aikana. Vuosien 2018–2021 välillä ei voida nähdä selkeää linjaa ylös tai alaspäin. Oman ja sijoitetun pääoman tuottoprosentteja saadaan suuremmaksi, jos tulos saadaan nousemaan enemmän suhteessa pääomiin. Koska liikevoittoprosentti kertoo operatiivisen toiminnan kannattavuudesta (Leppiniemi & Leppiniemi 2006, 2018), voidaan päätellä, että sijoitetulle pääomalle saatu tuotto on saatu operatiivisen toiminnan ulkopuolelta tulevista tuloista.

Toimeksiantajan omavaraisuusaste on ollut hyvällä tasolla vuosina 2018–2021. Vuosittain noin 40 % yrityksen toiminnasta on rahoitettu omalla pääomalla. Tähän toimeksiantaja on pyrkinyt haastattelun perusteella. Hyvän omavaraisuusasteen avulla yritys sietää heikompaa kannattavuutta paremmin ja kauemmin (Alma Talent s.a.)

Nettovelkaantumisaste on laskenut vuoden 2018 hyvästä tasosta tyydyttävälle tasolle vuosina 2019 ja 2020. Vuonna 2021 nettovelkaantumisaste on kääntynyt vähän parempaan suuntaan. Tämä tarkoittaa, että korollista vierasta pääomaa on melko paljon suhteessa omaan pääomaan (Ikäheimo ym. 2019, 112–113). Nettovelkaantumisasteen tyydyttäviä lukuja verrattuna hyvään omavaraisuusasteeseen selittää mahdollisesti se, että omavaraisuusastetta laskettaessa mukana on likvidit rahavarat, kun taas nettovelkaantumisastetta laskettaessa niitä ei huomioida.

Lainojen hoitokate on ollut Heikinmatin ym. (2017, 76) ohjearvojen mukaan heikko kaikkina vuosina. Heikkoon arvoon voi liittyä riski siitä, ettei tulot voivat jäädä liian pieniksi lainojen hoitoa varten. Osaltaan heikkoa arvoa voi selittää korkeat pitkäaikaisten lainojen lyhennykset, jotka toimeksiantajan haastattelun perusteella ovat tarkoituksella korkealla hyvän omavarisuusasteen säilyttämiseksi.

Quick ration vuosien 2018 ja 2020–2021 välttävien arvojen perusteella voidaan todeta, että yrityksellä ei ole kovin paljon likvidejä, eli nopeasti rahaksi muutettavaa varallisuutta suhteessa erääntyviin lainoihin. (Ikäheimo ym. 2019, 114). Vaikka current ration luvut ovat samat, kuin quick ration, pidetään lukuja heikompina. Tämä johtuu siitä, että kyseessä on palvelualalla toimiva yritys, jolla luonnollisestikaan ei ole varastoa ja current ratio mittaa maksuvalmiutta pidemmällä aikavälillä. (Ikäheimo ym. 2019, 114.) Jos yrityksellä olisi vaihto-omaisuutta, current ratio -arvot olisivat suuremmat.

Tunnuslukuanalyysistä saatujen tulosten perusteella toimeksiantajan kannattaa jatkaa omavaraisuuden seuraamista ja pyrkiä pitämään se samalla tasolla, kuin tähänkin asti. Investointien tekemistä ja lisälainanottoa kannattaa pohtia tarkkaan, jos kannattavuus pysyy heikolla tasolla. Lisävelka lisää maksuvaikeuksiin ajautumisen riskiä. Maksuvalmiutta voisi parantaa kasvattamalla käytettävissä olevia varoja niin sanotuksi puskuriksi. Tunnuslukuanalyysiä toimeksiantaja voi hyödyntää talouden kehityksen suunnan tarkastelussa. Erityisesti sellaisissa tilanteissa, jos on tehty tai on tarkoitus tehdä toimia tai muutoksia toiminnassa jotain tiettyä tavoitetta silmällä pitäen. Esimerkiksi lainojen hoitokatteeseen liittyvän riskin pienentämiseksi.

7.2 Luotettavuus

Laadullista tutkimusta tehdessä täytyy arvioida tutkimuksen luotettavuutta tehtyjen valintojen kohdalla. Tekstissä täytyy kuvata ja perustella minkä vaihtoehtojen välillä valinnat on tehty, mitä ratkaisut ovat olleet ja kuinka niihin on päädytty. Lisäksi on arvioitava ratkaisujen tarkoituksen mukaisuutta ja toimivuutta suhteessa tavoiteisiin. (Vilkka 2021b, 7. luku.) Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arviointikriteerejä ovat muun muassa uskottavuus, vahvistettavuus,

aineiston riittävyys sekä analyysin arvioitavuus ja toistettavuus (Tuomi & Sarajärvi 2018, luku 6.2).

Uskottavuudella tarkoitetaan sitä, että tulokset tulevat aineistosta ja että tutkijan käsitykset ja tulkinta vastaavat sitä mitä tutkittavat ovat tarkoittaneet. (Eskola & Suoranta 1998). Uskottavuutta voidaan tarkastella esimerkiksi vertaamalla haastatelluilta saatuja tietoja muista lähteistä saatuihin tietoihin. Aineistosta tehtyjä tulkintoja voidaan myös näyttää haastatelluille, jolloin haastatellut voivat esittää näkemyksensä tulkintojen oikeellisuudesta. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 189.) Tässä opinnäytetyössä tulokset ovat nousseet aineistosta ja työssä käytetyt tunnusluvut on laskettu teoriasta löytyvien mallien mukaan. Tulosten tulkinnassa on käytetty Alma Talentin (s.as) tunnuslukuoppaassa ja Yritystutkimus ry:n Yritystutkimuksen tilinpäätösanalyysikirjassa annettuja ohjearvoja. Haastateltavalle ei tarjottu mahdollisuutta tutustua haastattelusta tehtyihin tulkintoihin, joten haastattelun tulkinnan oikeellisuus jää näyttämättä toteen. Työtä tehdessä on pyritty jättämään omat ennakkokäsitykset huomiotta.

Vahvistettavuudella tarkoitetaan saatua tietoa ja omaa tulkintaa verrataan eri lähteistä, esimerkiksi muista tutkimuksista, kerättyyn tietoon ja katsotaan, tuleeko niistä toisiaan tukevia tuloksia. Muista lähteistä voi löytyä vahvistusta saadulle tulkinnalle tai väitteille, joka sitten tukee tutkimuksen luotettavuutta. Käytännössä voidaan, vaikka tutkia, onko vastaavan kaltaista tutkimusta tehty aiemmin ja verrata, että ovatko omat tulokset samansuuntaisia toisen tutkimuksen tulosten kanssa. (Kananen 2017, 178.) Tämän opinnäytetyön tuloksista tehdyt tulkinnat nojaavat teoriatietoon. Tulkintoja on tehty vertaamalla saatuja tuloksia useissa eri lähteissä olleisiin tulkintoihin.

Analyysin arvioitavuudella ja toistettavuudella tarkoitetaan sitä, että tutkimuksen aikana tehdyt menetelmien valinnat on perusteltu (Kananen 2017, 178). Toisin sanoen sillä arvioitavuudella tarkoitetaan sitä, että lukija voi perustelujen avulla seurata sitä, miten tutkija on tuloksiinsa päätynyt. Toistettavuus tarkoittaa sitä, kun menetelmien valinnat ja käytetyt analyysitavat on hyvin perusteltu ja kerrottu, niin myös toinen tutkija samoja sääntöjä noudattamalla päätyy samaan lopputulokseen. (Eskola & Suoranta 1998, luku 5.) Tässä opinnäytetyössä on kuvattu aineiston analyysi vaihe vaiheelta. Samoja menetelmiä

käyttämällä voidaan tehdä vastaava tutkimus toiselle tutkimuksen kohteena olevalle aineistolle.

Aineiston riittävyydellä tarkoitetaan kylläänytymispisteen tai saturaation arviointia, eli sitä onko haastateltu riittävästi ihmisiä, jotta kaikki saatavissa oleva tieto on saatu. Sopiva haastateltavien määrä riippuu tutkimuksen kohteena olevasta aiheesta. Kylläänytymispiste on saavutettu, kun haastatteluista saatavat vastaukset alkavat olla samanlaisia, eikä uusia tulkintoja enää voida tehdä. (Kananen 2017, 179.) Aineiston riittävyyttä voi arvioida esimerkiksi niin, että analysoi ensin pienen aineiston ja sen jälkeen laajemman aineiston ja katsoo, että ovatko tulokset yhtenevät. (Eskola & Suoranta 1998, luku 5). Tässä opinnäytetyössä haastateltiin ainoastaan yhtä henkilöä. Haastateltavalla oli paras näkemys omaan tilanteeseensa. Laajempaa näkemystä siitä, että millaisissa tilanteissa ja miten tunnuslukujen laskemista voi hyödyntää, olisi saanut, jos olisi haastateltu suurempaa joukkoa.

8 LOPUKSI

Työn tekeminen ei sujunut ihan ongelmitta. Opinnäytetyön alkuperäinen toimeksiantaja lopetti yritystoimintansa juuri ennen työn aloitusta. Tämän takia täytyi etsiä uusi toimeksiantaja. Alkuperäisen idean toteutus ei olisi ollut uudelle toimeksiantajalle tarpeellista, täytyi koko työ jäsentää uudelleen tutkimuskysymyksiä myöten. Tämän takia työn tutkimuksellisen suunnan, tarvittavan teoriatiedon ja aineiston suunnittelussa oli haasteita. Halusin työn liittyvän tunnuslukuihin ja tämän pohjalta työtä alettiin rakentamaan.

Työn tekemisessä helppoa oli teoriatiedon hankkiminen, sillä tästä aiheesta on paljon kirjallisuutta. Tunnuslukujen laskentavaihe oli mielekästä ja tulosten esiin tuomisessa onnistuin mielestäni hyvin. Työskentelyä hankaloitti se, että olin aloittanut työn tekemisen jo yli vuosi aiemmin ja kirjoittamiseen tuli lähes vuoden tauko. Tuon ajan jälkeen uudelleen aloittaminen oli hankalaa. Haasteita koin myöhemmin aikataulun kanssa, koska ajoittain tuntui, ettei aikaa kirjoittamiselle yksinkertaisesti ole. Myös tutkimuksellisuuden hahmottaminen ja tapaustutkimukseen liittyvien elementtien hahmottamisessa oli haasteita. Tutkimusongelmat jäivät vähän epämääräisesti määritellyiksi.

Tutkimusongelmiin saatiin mielestäni jonkinlaiset vastaukset. Tunnuslukuja analysoimalla saadaan helposti luettavissa olevaa numeerista tietoa, josta voidaan tarkastella mahdollisia kehityssuuntia. Lukujen hyödynnettävyys mielestäni on siinä, että niiden avulla voidaan nähdä mahdollisia riskitekijöitä, joihin pystytään puuttumaan. Tarkempaa tietoa olisi saanut oikaistuista tilinpäätöksistä sekä ottamalla tutkimukseen mukaan enemmän tunnuslukuja jokaiselta osa-alueelta.

Työstä nousi esiin tietoa, jota toimeksiantaja halutessaan voi hyödyntää tulevaa liiketoimintaa suunnitellessaan. Opinnäytetyön hyöty toimeksiantajalle ei kuitenkaan ole kovin merkittävä. Haastattelussa nousi esiin, että toimeksiantaja on itse hyvin tietoinen siitä, miten hänen yrityksellään menee ja hänellä on omat kriteerit tilanteen seuraamiseen.

Itse opin työstä, että miten kannattavuus, vakavaraisuus ja maksuvalmius linkittyvät toisiinsa, sekä sen, että miten eri osa-alueilla tapahtuvat muutokset vaikuttavat toiseen. Työn teoriaosuudesta sain paljon lisätietoa erilaisista tunnusluvuista ja syvällisempää ymmärrystä niiden merkityksistä.

Jatkotutkimukseksi ehdotan tunnuslukuanalyysin hyödyntämisen tutkimista suuremmalla otannalla samalta toimialalta. Tähän jäi myös epävarmuus siitä, että olivatko tässä lasketut luvut hyödyllisimmät toimeksiantajan toimialaa ajatellen.

LÄHTEET

Alma Talent. s.a. Tunnuslukuopas. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://www.almatalent.fi/tunnuslukuopas/ [viitattu 4.10.2022]

Eklund, I. 2018. Tilinpäätöksen taitajaksi. Helsinki: Sanoma Pro

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. E-kirja. Tampere: Vastapaino. Saatavissa: https://kaakkuri.finna.fi [viitattu 31.10.2022]

Heikinmatti, K., Jahkonen, E., Kanervisto, M., Kekki, S., Marjomaa, J., Ruusulaakso, J. & Toivio, A. 2017. Yritystutkimuksen tilinpäätösanalyysi. 10., korjattu laitos. Helsinki: Gaudeamus.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. E-kirja. Helsinki: Gaudeamus. Saatavissa: www.nextstory.fi [viitattu 31.10.2022]

Ikäheimo, S., Malmi, T. & Walden, R. 2019. Yrityksen laskentatoimi. 8., uudistettu painos. Helsinki: Alma Talent Oy

Jormakka, R., Koivusalo, K., Lappalainen, J. & Niskanen, M. 2015. Laskentatoimi. 4., uudistettu painos. Helsinki: Edita Publishing Oy

Kananen, J. 2017. Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 234. E-kirja. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Saatavissa: https://kaakkuri.finna.fi [viitattu 31.10.2022]

Kananen, J. 2019. Opinnäytetyön ja pro gradun pikaopas. Avain opinnäytetyön ja pro gradun kirjoittamiseen. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 262. E-kirja. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Saatavissa: https://finna.fi [viitattu 31.10.2022]

Leppiniemi, J & Kykkänen, T. 2019. Kirjanpito, tilinpäätös ja tilinpäätöksen tulkinta. 10., uudistettu painos. Helsinki: Alma Talent Oy

Leppiniemi, J. & Leppiniemi, R. 2006. Tilinpäätöksen tulkinta. 4. uudistettu painos. Helsinki: WSOYpro.

Lindblad, U. 2021. Pien- ja mikroyrityksen tilinpäätös käytännönläheisesti. 2., uudistettu painos. Helsinki: Kauppakamari. E-kirja. Saatavissa: https://kaakkuri.finna.fi [viitattu 3.10.2021]

Kallunki, J. 2014. Tilinpäätösanalyysi. Helsinki: Talentum. E-kirja. Saatavissa: https://kaakkuri.finna.fi. [viitattu 5.10.2021]

Kirjanpitolaki 30.12.1997/1336

Niskanen, J. & Niskanen, M. 2016. Tilinpäätösanalyysi. Helsinki: Edita. E-kirja. Saatavissa: https://kaakkuri.finna.fi [viitattu 5.10.2021]

Näveri, A. 2021. Taksialalla kävi kato, kun vaatimuksia kiristettiin ja korona iski – nyt kuskeista on jo pula: ”Jokaista uutta lupaa kohden on kaksi peruttua”. WWW-dokumentti. Päivitetty 23.10.2021. Saatavissa: https://yle.fi/uutiset/3-12131245 [viitattu 4.10.2022]

Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2015. Kehittämistyön menetelmät: Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. 3.–4. painos. E-kirja. Helsinki: Sanoma Pro Oy. Saatavissa: https://kaakkuri.finna.fi [viitattu 31.10.2022]

Puusa, A. Juuti, P. & Aaltio, I. 2020. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. E-kirja. Helsinki: Gaudeamus. Saatavissa: https://kaakkuri.finna.fi [viitattu 30.10.2022]

Salmi, I. 2020. Mitä tilinpäätös kertoo? 10., uudistettu painos. E-kirja. Helsinki: Edita. Saatavissa: https://kaakkuri.finna.fi [viitattu 4.10.2021]

Tilastokeskus. s.a. Yrityksen rakenne- ja tilinpäätöstilasto. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://stat.fi/tilasto/yrti [viitattu 4.10.2022]

Taksiliitto. 2019. Taksien piilokysyntä on jäänyt piiloon. WWW-dokumentti. Päivitetty 1.7.2019. Saatavissa: https://www.taksiliitto.fi/vuosi-taksiuudistuksen-jalkeen-taksien-piilokysynta-on-jaanyt-piiloon/ [viitattu 4.10.2022]

Traficom. 2020. Taksiliikenteen vaikutusten seuranta. Traficomin julkaisuja 2020:3. Helsinki: Liikenne ja viestintävirasto Traficom. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.traficom.fi/sites/default/files/media/publication/Taksiliikenteen%20vaikutusten%20seuranta%20-%20Traficomin%20julkaisuja%203-2020.pdf [viitattu 4.10.2022]

Trigueiros, D. 2019. Improving the effectiveness of predictors in accounting-based models. *Journal of Applied Accounting Research 2*, 207–226. Saatavissa: https://kaakkuri.finna.fi [viitattu 18.2.2021]

Tuhkanen, A. 2020. Korona säikäytti taksiasiakkaat – kyytien määrä romahtanut kaikkiaan kymmeniä prosentteja. WWW-dokumentti. Päivitetty 12.3.2020. Saatavissa: https://yle.fi/uutiset/3-11251697 [viitattu 4.10.2022]

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. E-kirja. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi. Saatavissa: https://kaakkuri.finna.fi [viitattu 31.10.2022]

Valli, R & Aarnos, E. 2018. Ikkunoita tutkimusmetodeihin:1, Metodin valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 5., uudistettu painos. E-kirja. Jyväskylä: PS-kustannus. Saatavissa: https://kaakkuri.finna.fi [viitattu 29.10.2022]

Valtioneuvoston asetus pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista 1753/2015.

Vilkka, H. 2021a. Näin onnistut opinnäytetyössä: Ratkaisut tutkimuksen umpikujiin. E-kirja. Jyväskylä: PS-kustannus. Saatavissa: https://kaakkuri.finna.fi [viitattu 30.10.2022]

Vilkka, H. 2021b. Tutki ja kehitä. 5., päivitetty painos. E-kirja. Jyväskylä: PS-kustannus. Saatavissa: https://kaakkuri.finna.fi [viitattu 31.10.2022]

Yazdanfar, D. 2013. Profitability determinants among micro firms: evidence from Swedish data. *International Journal of Managerial Finance* 2, 150–160. Saatavissa: https://kaakkuri.finna.fi [viitattu 18.2.2021]

Haastattelukysymykset toimeksiantajalle

1. Kuinka hyvin tunnet tuloslaskelman ja taseen sisällön oman liiketoiminnan kannalta?
2. Avataanko tilinpäätöksen lukuja tilinpäätöskeskustelussa tilitoimiston kanssa?
3. Käydäänkö tilinpäätöskeskustelussa läpi yrityksen tunnuslukuja?
    a. Jos käydään niin miten?
4. Oletko koskaan laskenut:
    a. Kannattavuuden tunnuslukuja? esim. Liikevoittoprosenttia tai oman ja sijoitetun pääoman tuottoprosenttia?
    b. Vakavaraisuuden tunnuslukuja? esim. omavaraisuusastetta, nettovelkaantumisastetta ja lainojen hoitokatetta?
    c. Maksuvalmiuden tunnuslukuja? esim. quick ratio ja current ratio?
    d. Jos olet, niin hyödynnätkö näitä lukuja liiketoiminnassa? Miten?
5. Millä tasolla on mielestäsi yrityksesi kannattavuus? Miten tarkkaan seuraat kannattavuuden kehitystä?
6. Millainen on mielestäsi yrityksesi vakavaraisuus ja maksuvalmius?
7. Millaisia keinoja sinulla kannattavuuden, vakavaraisuuden ja maksuvalmiuden parantamiseen?
8. Onko taloudellinen tilanne muuttunut suuntaan tai toiseen viime vuosina?
9. Onko näköpiirissä taloudelliseen tilanteeseen positiivisesti tai negatiivisesti vaikuttavia asioita, ilmiöitä tai muutoksia?